

**VELITELSTVÍ 2. ARMÁDNÍHO SBORU V OLOMOUCI
VOJENSKÉ SDRUŽENÍ REHABILITOVANÝCH HRANICE**

HRANICKO V ODBOJÍCH 1914 – 1989

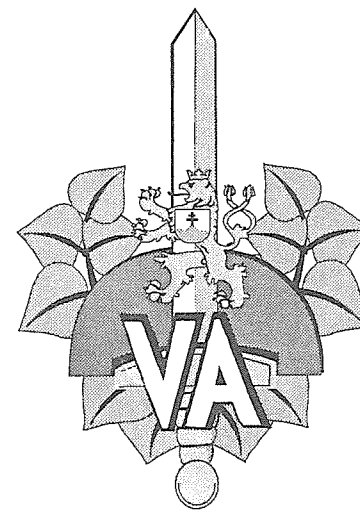

**VÝBĚROVÝ KATALOG EXPONÁTŮ
SÍŇ ODBOJOVÝCH TRADIC**

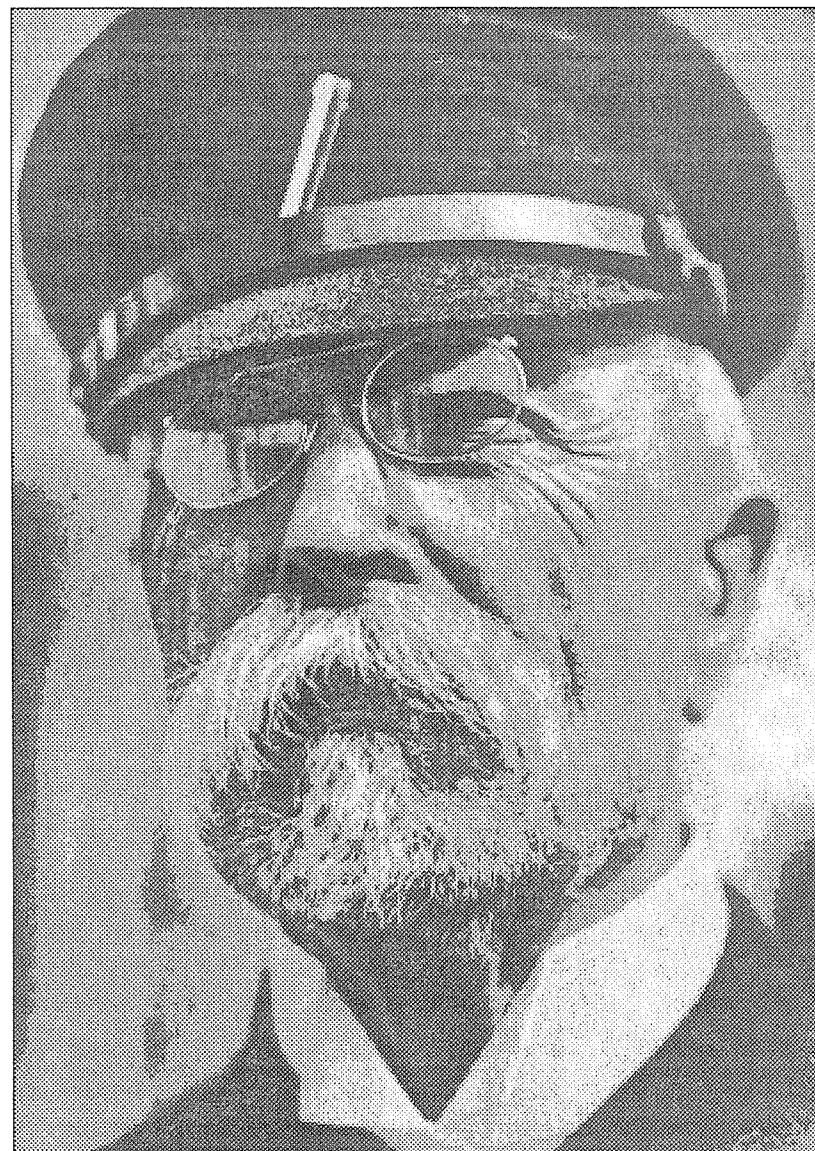
VOJENSKÁ HISTORIE – SVAZEK 3

Vojenské sdružení rehabilitovaných Hranice

HRANICKO V ODBOJÍCH 1914 – 1989

1996

První prezident Československa

T. G. Masaryk.

Tento katalog byl vytisknut díky pochopení velitelství 2. armádního sboru v Olomouci a pracovníků tiskárny 2. střediska topografického zabezpečení Olomouc.

Autoři textu publikace žádají čtenáře o shovívavost při posuzování věcného i obsahového textu jednotlivých statí.

Pisatelé nejsou fundovanými odborníky ani vojenské ani všeobecné historie a své práce vytvořili podle vlastního nejlepšího vědomí. Děkují proto všem, jimž se dostane tato publikace do rukou, za pochopení.

Oběti nás zavazují

První i druhá světová válka výrazně ovlivnila osud našeho národa i státu. V obou případech jsme patřili k vítězům. Hrdinství tisíců českých a slovenských vojáků v boji za obnovu svobody a Československé republiky - projevené jak v ruských, francouzských a italských legiích a později pak na východní a západní frontě, tak přímo v domácím odboji - si vyžádalo obrovské lidské i materiální oběti.

Po únorovém puči v roce 1948 se naši vládnoucí představitelé hanebným způsobem odvděčili mnohým statečným obráncům znovunabyté státní samostatnosti. Naše nejlepší lidi neprávem označili za nepřátele státu a pracujícího lidu a totalitní komunistický režim je po léta věznil. Proto je i dnes třeba znovu a znovu připomínat zmíněné varující skutečnosti, aby se něco podobného již neopakovalo. Historia vitae magistra - dějiny nás učí životu.

Oběti z Přerovska, oběti prvního, druhého i třetího odboje, necht' jsou toho varovnou připomínkou. Naše státní a národní existence byla těžce vykoupěna jejich potem a krví.

*Ing. Miroslav PŘIKRYL
přednost OkÚ Přerov*

Hranice včera a dnes

Město na křižovatce cest, město středních škol, město sídla posádky, tak bývají nejčastěji charakterizovány Hranice. Leží v půvabném údolí Moravské brány, v nadmořské výšce 250 m, na řece Bečvě. Tímto místem procházela odedávna obchodní a vojenská stezka a archeologické nálezy dokládají osídlení již v období paleolitu. Název Hranice je poprvé doložen v listině vztahující se k roku 1169. Na město byly povýšeny v roce 1276. Od 14. století byly významným hospodářským a kulturním střediskem Moravské brány. Výrazný hospodářský rozvoj zaznamenaly v 19. století. Tehdy vzniklo ve městě několik textilních továren, podnik na výrobu čerpadel a stavbu vodovodů, ke spojení se světem významně přispěla železnice.

Bohatou a pohnutou historií města dokládají dochované kulturní památky: zbytky hradeb, renesanční zámek, radnice s pozdně gotickým sálem, Kostelíček pod Hluzovským kopcem, barokní kostel a historické jádro, které bylo v roce 1992 vyhlášeno městskou památkovou zónou.

Malebnost města umocňuje krásné okolí, v němž se nachází několik přírodních rezervací, nejhlubší tzv. Hranická propast v České republice, pozoruhodné Zbrašovské aragonitové jeskyně a významné lázně Teplice nad Bečvou, a. s.

Dnes mají Hranice se svými 9 místními částmi 20 000 obyvatel a jsou 2. největším městem přerovského okresu. Na území města je významně zastoupen průmysl strojírenský a stavební hmot. Pracovní příležitosti poskytují velké podniky KUNZ (výroba čerpadel), CEMENT, a.s., CIDEM, KRYTINA a mnoho menších; dynamicky se rozvíjejících firem, založených po roce 1990.

Působí zde řada středních škol: Gymnázium, Střední lesnická škola, Střední průmyslová škola (s obory: stavební hmoty, dřevařství, chemická technologie), Odborné učiliště strojírenské, Zdravotnická škola, Soukromá střední škola veřejné správy, Soukromá ekonomická škola.

Po komunálních volbách v roce 1990 došlo k obnovení městské samosprávy. Občané tak prostřednictvím svých volených zástupců opět sami rozhodují o svém městě a dění v něm.

Hranice mění svou tvář. Opravují se školy, domy, památky, komunikace, rekonstruuje a buduje potřebná infrastruktura. Rozvíjí se v nich rovněž kulturní život, došlo k obnově Městského muzea a galerie. Odpovídající prostory konečně po mnoha letech získala Městská knihovna a Základní umělecká škola.

A co je nejvýznamnější? Sociologický průzkum uskutečněný v roce 1996 potvrdil, že v Hranicích žijí lidé, kteří mají své město rádi.

*PhDr. Vladimír JURAČKA
starosta města*

Tradice vychovávají

Náš národ za dobu své existence prožil už mnoho útrap, ponížení, bídy, válek, ale také slávy, svobody, hrdosti i vítězství. Mezi nejnovější útrapy a ponížení patřily především světové války a okupace naší země, které díky naší zeměpisné poloze se nám jen málokdy vyhnuly. Když vezmeme novodobé české dějiny, po rozpadu rakousko-uherské monarchie, zjistíme, že to bylo více než milión českých vojáků, kteří bojovali na frontách světových válek v tomto století.

Statisíce našich občanů položilo své životy za naši svobodu. Byli to především čs. legionáři, kteří svým svobodným rozhodnutím se sdružili v dobrovolnické vojsko, aby tak naplnili slova T. G. Masaryka o vzniku nové, svobodné armády v demokratickém státě. Právě čs. legionáři mají rozhodující zásluhu na vzniku samostatného státu. Jim patří první dík a uznání. Legionáři jednali a působili vždy v duchu parlamentní demokracie představované T. G. Masarykem a dr. E. Benešem. I když byli značnou vojenskou silou, vždy se podřídili demokratickým rozhodnutím.

Válečná vítězství čs. legií na frontách I. světové války tvoří tak právem základ vojenských tradic vzniklého státu. Po svém návratu do svobodného Československa se legionáři významně podíleli na formování nové armády, zejména jejího jádra a velitelského sboru. Je proto správné, že v Síni odboje bude našim legionářům přináležet nejčestnější místo jako hrdinům prvního odboje.

Mezi významné tradice všech generací patří protifašistický odboj, který byl nejen bojem za naši svobodu, ale především bojem za přežití. I když v uplynulých letech docházelo k různým výkladům boje českého národa proti fašismu, podařila se zachovat hlavní myšlenka celého odboje: český národ se nikdy nesmířil s fašistickou porobou a pustil se do boje za svobodu, demokracii i obnovení státu jak na domácím území, tak i na východě a západě. Naši vojáci i občané na těchto frontách prokázali nesmírnou obětavost a hrdinství.

Jsmo právem hrdi na to, že řada hrdinů I. i II. světové války prošla našimi kasárnami, že mnoho hranických občanů bojovalo téměř na všech významných bojištích těchto strašných válek. I oni mají své místo v Síni tradic odboje.

Naše armáda, její útvary a jednotky procházejí řadou významných změn. Ty se dotýkají i myšlení a jednání vojenského profesionála. Každý příslušník armády si musí uvědomit, že znalost minulosti země a vojenských tradic je v dnešní době nezbytná. Moderní velitel musí mít vědomosti i z historie a tyto vědomosti si rozšiřovat a předávat je mladé vojenské generaci. Forem a způsobů je mnoho. Patří k nim i Sín tradic odboje umístěná v historickém objektu bývalé Vojenské akademie v Hranicích.

*Plk. Ing. Radoslav SEDLÁČEK
velitel posádky*

Proč zřizujeme Sín tradic odboje v Hranicích

Jestliže kulturní úroveň toho kterého národa se dá měřit mj. i tím, jak si váží svých hrdinů, nebyli jsme na tom při tomto hodnocení donedávna právě nejlépe. I v novodobé historii našeho státu bylo možno projevit hrdinství, vlastenectví i odvahu.

Byli to v první řadě legionáři v I. světové válce, kteří pod vedením Tomáše Garyka **Masaryka**, dr. Edvarda **Beneše** a Milana Rastislava **Štefánika** dali zásadní podnět ke vzniku samostatného státu – Československé republiky.

Na znovunabytí svobody po II. světové válce se ve velké míře podíleli příslušníci domácího a zahraničního odboje i vězňové fašistických koncentračních táborů. Nakonec to byli také političtí vězni komunistického režimu, kteří spolu s emigranty a domácím odbojem se pomohli zbavit čtyřicetileté totalitní nadvlády.

Stalo se samozřejmostí, že to nebyly jen „trafiky“, které jako vděk za zásluhy o vznik státu dostávali od vlády naši legionáři. Krátce po komplikovaném návratu ruských legií vznikla Jednota Československé obce legionářské, která se i svou nadací starala o své členy. Dostali mj. uniformy, aby se mohli se vši parádou zúčastňovat státních oslav na všech úrovních. Jen zásluhou jejich perfektní organizovanosti se nám téměř po 80 letech dochovaly různé upomínkové předměty, detailní seznamy jejich členů se všemi podstatnými daty.

I přes dvojí totalitu, kdy nejenže nebyli uznáváni, ale převážně pronásledováni. Proto vyhledávání materiálů této části odboje, i přes velký časový odstup, bylo nečekaně jednodušší. Naopak přes všestrannou pomoc okresní i místní organizace Českého svazu bojovníků za svobodu (ČSBS) jsme měli problémy zkompletovat seznamy nejen příslušníků západních zahraničních jednotek ve II. světové válce, což odpovídalo dřívějším tendencím, ale ani vlastní příslušníci východního odboje nebyli v odbojových organizacích registrováni. Zdálo by se být nelogické, že i mnoho z nich bylo diskriminováno.

Je třeba si uvědomit, že legionáři ukázali světu, že náš národ se nezřekl nároku na samostatnost. Hlavně zásluhou zahraničních vojáků, domácích odbojářů a exilové vlády, jsme se mohli postavit na stranu vítězných velmocí v boji proti fašismu.

Tyto okolnosti vedly členy Rady Vojenského sdružení rehabilitovaných v Hranicích k myšlence, zřídit pro město a okolí „Sín tradic odboje“. Předpokládali jsme, že Hranice, se svou slavnou vojenskou tradicí si to zaslouží. Koncem roku 1995 proto vznikl tzv. přípravný výbor v tomto složení:

čestní předsedové:	plk. ing. Radoslav SEDLÁČEK
	plk. v.v. Jan PAROULEK
výkonný předseda:	plk. v.v. Milan PŠENKA
místopředseda pro styk s velitelstvím posádky a materiální zabezpečení:	pplk. mgr. Miroslav RAINDL
vojenský historik:	pplk. v.v. Václav BEDNÁŘ
sekce legionářská:	pplk. v.v. Karel LOUČKA
sekce vězňů fašistických koncentračních táborů:	ing. Josef BLÁŽEK
sekce domácího odboje:	pplk. v.v. Jaroslav OCÁSEK, plk. v.v. Ludvík KRŮČEK
sekce západního odboje:	plk. v.v. RNDr. František TOMEČKA
sekce východního odboje:	Marie KRATOCHVÍLOVÁ,
sekce politických vězňů v komunistické totalitě:	Josef ČOČEK
členové přípravného výboru:	ing. Jaroslav KOPECKÝ
šéfredaktor katalogu:	Alois MARIÁNEK

Zásluhou velitele VÚ 8684 Hranice plk. ing. Radoslava Sedláčka jsme získali to základní - vhodnou místnost, její vybavení a ostatní nutnou materiální pomoc. Bylo jistě příznačné, že jsme měli plnou podporu předsedy ČSBS přerovského okresu a místopředsedy ČsOL v Olomouci plk. v.v. Jana Paroulka a Františka Přesličky, předsedy Konfederace politických vězňů (KPV) v Přerově. Velitel 2. armádního sboru gen. por. doc. ing. František Podešva Csc., měl porozumění pro vytištění tohoto katalogu. Finanční dotací na tisk katalogu a ostatní výdaje spojené s přípravou a provozem „Síně tradic odboje“ přispěli sponzoři: Ministerstvo obrany Praha, ČSBS Přerov, Vojenské sdružení rehabilitovaných, KPV, OkÚ Přerov, MěÚ Hranice, SMOZA Hranice, ESSO Hranice, CEMENT Hranice a KRYTINA Hranice. Bez jejich pomoci bychom nemohli celou akci uskutečnit v takovém rozsahu.

Nemalou zásluhu na získání exponátů měla PhDr. Hana Svobodová, ředitelka Městského muzea a galerie v Hranicích, Mgr. Milan Chumchal, pracovník muzea J. A. Komenského v Přerově, PhDr. Zdeněk Wimmer a další pracovníci Historického ústavu Armády České republiky v Praze včetně PhDr. Dagmar Finkové CsC.

Mravenčí práci vedoucích jednotlivých sekcí a ostatních členů přípravného výboru se podařilo v poměrně krátké době připravit slavnostní otevření „Síně tradic odboje“ k 28. říjnu 1996 - k výročí vzniku samostatného státu. Jejím využíváním chceme přiblížit hlavně naší mládeži skutečně bohatou mi-

nulost odbojové činnosti celého národa a bojové tradice naší armády. Chceme tím přispět ke sblížení armády s občany.

Vždyť v Hranicích v posádce působily takové vojenské odbojářské osobnosti, jimiž byli generálové **Heliodor Pika**, **Otakar Zahálka** a **Ludvík Svoboda**.

Prohlídka exponátů bude doplňována promítáním videofilmů s odbojovou tematikou a odbornými přednáškami členů odbojových organizací, Vojenského sdružení rehabilitovaných a příslušníků vojenské posádky.

Jsme přesvědčeni, že náš počín přispěje k vlastenecké výchově, zejména mladé generace, což bylo dlouhou dobu záměrně podceňováno. Starším generacím alespoň stručně připomene, jak to všechno ve skutečnosti bylo.

Přáli bychom si, aby „Síň tradic odboje“ byla hojně navštěvována a přinesla poučení všem, kteří se seznámí s jejími exponáty, jež budou postupně doplňovány darováním materiálů, které věnují příbuzní a známí odbojářů Hranicka.

Plk. v.v. Milan PŠENKA

Historie České republiky a Čs. legií

Pokuste se na malou chvilku být upřímní. Představte si, že vás na chodníku oslovil redaktor České televize s mikrofónem v ruce a otázel se, co víte o československém odboji. Zeptal se, co znáte o bitvě u Zborova nebo u Doss Alta? Znáte, kolikrát šel náš národ nebo jeho část do odboje?

Jsem přesvědčen, že téměř každý z vás by hovořil o odboji za II. světové války a dost málo by již věděl o odboji třetím z doby nedávno minulé – proti komunistické totalitě. Není to vaší chybou. Je to „zásluhou“ uplynulých téměř 50 let, kdy se hovořilo a učilo o historii tak, aby i dějiny odpovídaly obrazu jedné politické strany. Všechno ostatní muselo stranou. Tak se stalo, že národ toho o sobě slyšel málo a ještě značně zkresleně. Oslavoval se výstřel z křížníku Aurora, ale nefeklo se mu nic o existenci legií ani o statečnosti legionářů. Nesdělilo se lidem nic o jejich účelu a významu.

Národ musel zapomenout na řadu velikánů našich dějin a na tisíce drobných statečných lidí, vlastenců s velkým srdcem, kteří nežili jen pro sebe, ale doslova pro naši vlast. Našimi dějinami se táhne stopa nejen husitských válek a dělnického hnutí, ale také stopa boje za vytvoření samostatného, svobodného státu.

V našich dějinách, počínaje rokem 1914 až do roku 1989, se stopa odboje odráží třikrát. V této kapitole se stručně, vzhledem k omezeným možnostem této publikace, zmíníme o prvním odboji.

Nechci se dopustit vulgarizování, ale není jiné možnosti. Čtenáři mi to jistě prominou.

Tedy, semínko odboje, které vyrašilo v době I. světové války, bylo vlastně nechtíc zaseto v říjnu r. 1526. Přesně 26. října 1526, kdy na český trůn dosedl 23letý Ferdinand I. – Habsburský, manžel Anny Jagellonské. Český trůn osířel 29. srpna r. 1526, kdy padl v bitvě u Moháče český král Ludvík Jagellonský a české stavy volbou posadily na český trůn Habsburky. Skončila 55letá éra poklidného panování a svobody stavů a nastala doba tvrdé absolutistické vlády, která centralizovala a moc stavů omezovala.

Na dobu 392 let se Habsburkové zapsali do našich dějin. Tu s větším, tu s menším úspěchem, ale vždy tak, že Čechy více provokovali, než uspokojovali. První vzpoura vypukla v roce 1547, druhá začala 23. května roku 1618, další se odehrála v roce 1848, atd. Důvody byly náboženské, ekonomické, národnostní i politické. Tři sta let čekal národ na možnost vypořádat se s Habsburky.

V životě ovšem není nic jednoznačné a jenom černobílé. Dokazuje to i kontroverzní postoj českých vzdělanců k habsburskému trůnu.

Uveďme si příklad Františka Palackého, jednoho z největších velikánů českého národa. F. Palacký (14. 6. 1798 - 26. 5. 1876) byl zprvu zastáncem tzv.

austroslavismu – autonomie slovanských národností v rámci habsburské monarchie a proměny Rakouska ve federativní národnostní stát. Na sklonku života však myšlenku habsburského mocnářství opustil.

Rovněž tak druhý koryfej našeho národa T. G. Masaryk (7. 3. 1850 až 14. 9. 1937) obhajoval Rakousko – Uhersko ještě krátce před vypuknutím I. světové války v roce 1914. Teprve ve válečném požáru světové války při rozhovorech s politiky habsburské monarchie rázně svůj názor a postoj k monarchii změnil. Po rozpravě s českým místodržícím knížetem Františkem Thunem a bývalým ministerským předsedou Arnoštem Korbrem, kteří Masaryka ujistili, že v případě vítězného ukončení války bude Vídeň centralizovat a germanizovat, rozhodl se Masaryk pro odboj.

Světová válka vypukla 28. července r. 1914 vyhlášením války Srbsku Rakousko – Uherskem. V tom okamžiku se utrhla lavina. Proti sobě se postavily síly států Dohody a ústředních mocností. Válka dostala ráz světového konfliktu. Přestože Rakousko, Německo i Maďarsko počítalo s brzkým koncem války, nestalo se tak, a ani se tak stát nemohlo.

Počáteční euforii Němců, Rakušanů i Maďarů český národ nesdílel. Češi „vítali“ válku se smutkem. Nejen českým politikům, ale i prostému českému člověku, bylo jasné, že válka ohrožuje samotnou existenci národa. Národ se společně s politiky obával germanizace a všestranných ústrků.

Je zajímavé, že bez vzájemného dohovoru, nezávisle na sobě sdílí stejné obavy i naši krajané žijící v zahraničí a uvažují o odboji proti Rakousku. Češi byli roztroušeni snad po celém světě, ale nejvíce jich i v té době žilo v USA a Rusku. Podstatně méně ve Francii a Itálii.

Obavy z hrozícího nebezpečí dali krajané najevo tím, že bezprostředně po vypuknutí války se začaly zakládat vojenské jednotky, které se zapojovaly do armád států Dohody. Tak 1. 8. 1914 vznikla ve Francii vojenská rota „NA-ZDAR!“, která byla zařazena jako setnina cizinecké legie mezi francouzské prapory. Dne 20. srpna 1914 byla v Rusku vytvořena vojenská jednotka o síle praporu s názvem „ČESKÁ DRUŽINA“. Byla složena z Čechů žijících v Rusku. Tato jednotka se později rozrostla v armádní sbor a stala se nejdůležitější a nejvýznamnější

Členská legitimace příslušníka ČSoL Hranice

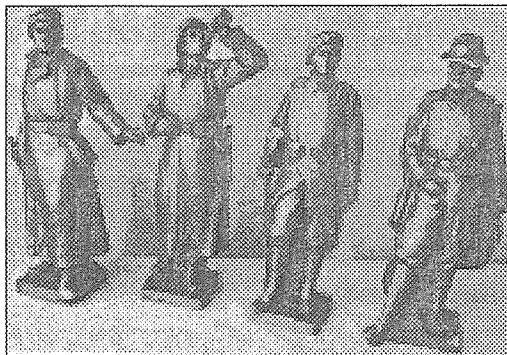
československou jednotkou. V Itálii došlo k formování československých legií nejpozději. To proto, že Itálie vstoupila do války po boku Dohody až v květnu r. 1915.

Odboj na domácí půdě byl nemožný. Muži museli do války, i pod prapory císaře pána. Civilisté byli svázáni vojensko-byrokratickou diktaturou, střezem policejní mašinerií a za sebelepší podezření z nepřátelství tvrdě perzekuováni. Jednou z prvních obětí této perzekuce byl Slavomír Kratochvíl z Přerova, popravený v Ostravě. Od února do května r. 1915 bylo popraveno 18 lidí. Těžiště odboje muselo být proto v zahraničí.

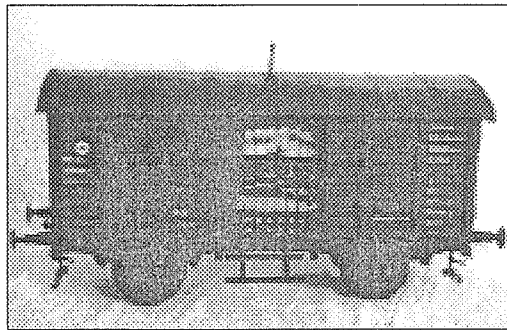
V prosinci r. 1914 odešel do emigrace profesor T. G. Masaryk. O něco později, mladý, začínající politik dr. Edvard Beneš. Na základě naléhavých výzev se odhodlal odejít do zahraničí ještě jeden politik - poslanec říšské rady za agrárníky Josef Dürich. Už před válkou žil ve Francii mladý Slovák, vědec, francouzský generál M. R. Štefánik. Politickou páteří odboje se ovšem stali jenom 3 z nich: Masaryk, Beneš a Štefánik. Masaryk, známý jako filozof i politik, byl od r. 1907 poslancem říšské rady za státoprávní radikály. Ovšem tím, že žil v emigraci, odtržen od národa, postrádal mandát, který jej opravňoval k tomu, aby vystupoval jako zástupce národa. Proto vystupuje zpočátku jako soukromá osoba. Mandát daly Masarykovi legie. To byl národ se zbraní v ruce. Význam legií si Masaryk dobře uvědomoval. Zdůrazňoval že:

*„Postavíme-li armádu,
dostaneme se tím
do nového
právního postavení
k Rakousku i spojencům.“*

A tak vznikly legie dříve než republika.

Sošky čs. legionářů z let 1914 – 1918 – ruských, francouzských a italských legií

Model železničního vozu – „tělpušky“ čs. legionářů na Rusi

Rozhodné vystoupení legionářů na poli válečném, vysoká kázeň i vlastenectví, přispělo velkou měrou k rozhodnutí mocností podporovat myšlenku vytvoření samostatného Československa.

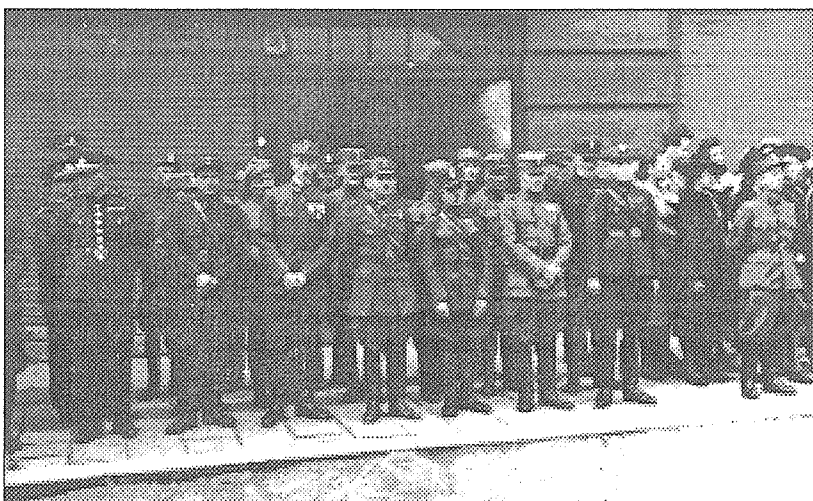
Legionáři stáli za Masarykem, milovali ho, oslovovali jako tatíčka a stali se nositeli jeho humanistických ideí. Masaryk byl odpůrcem carismu, ale i bolševické revoluce. Právě proto se v éře komunismu nesmělo o TGM a legiích mluvit a učit. A když, tak jako o nepřítelích a zaprodancích imperialismu. Ruské legie čs. vojska byly označeny jako kontrarevoluční síly.

Všechno to bylo poněkud jinak, složitější. Snad se nám podaří expozici prvního odboje ukázat, jak to skutečně bylo. Masaryk byl zásadně proti jakémukoliv zásahu našich jednotek do záležitostí Ruska. Jeho kredem bylo bojovat proti nepřítelům našeho národa, tedy Rakousku a Německu, a dosáhnout samostatnosti. Ani legionáři neměli zájem na boji s Rusy. Zájem legií, když po uzavření brestlitevského míru, musely z Ruska odejít, byl jediný. Co nejrychleji odejít na francouzskou frontu a bojovat proti Němcům. Všechno dopadlo jinak, díky tzv. čeljabinskému incidentu. Faktem zůstává, že rozhodnost a bojové umění československých legií při sibiřské anabázi získalo úctu našim legionářům na celém světě. Legionářské kroniky 5. a 6. střeleckého pluku čs. legií na Rusi hovoří o tom, s jakou láskou naše legie vítaly po celé magistrále ruští občané. Bolševická propaganda postavila pravdu na hlavu. Ostatně, to nebylo jediné pokřivení dějin a pravdy.

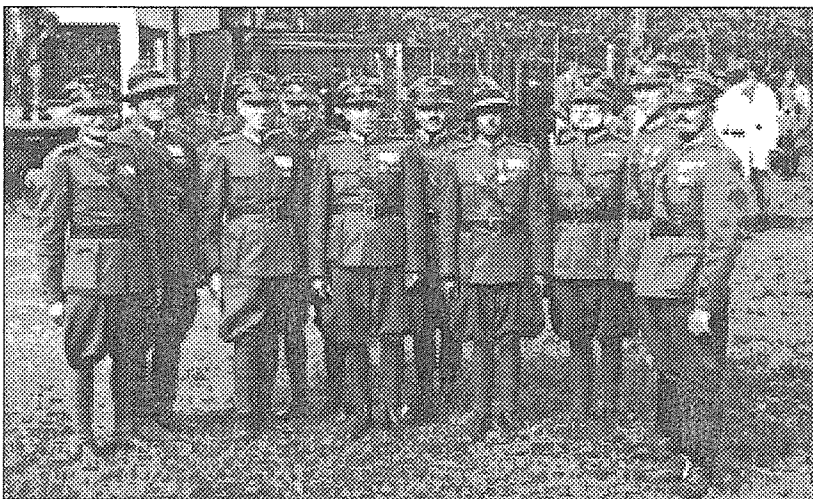
Idea vytvoření samostatného československého státu nebyla jednotná. V zásadě existovaly dvě verze. Vytvoření státu jako republiky. Zastáncem této koncepce byl T. G. Masaryk. Druhá verze, představovaná mladočechem Karlem Kramářem, uvažovala jediné o vytvoření českého království jako součásti velké Slovanské říše v čele s ruským carem. V zahraničí tuto myšlenku představoval druhý poslanec, který odešel do emigrace, Josef Dürich. Pod tlakem počátečních úspěchů ruské armády, která se přibližila velmi blízko k českému území, byl Masaryk nucen myšlenku Karla Kramáře akceptovat. Josef Dürich jednal na vlastní pěst a pracoval proti Masarykovi. Celou záležitost smetla se stolu únorová revoluce v Rusku a svržení carismu. Jediným oprávněným představitelem odboje se

Italský legionář František Vacula – rodák z Bezuchova, který žil v Lučicích

Českoslovenští legionáři z Hranicka, kteří se dožili našeho osvobození, shromáždění ve slavnostních uniformách v květnu 1945.

Skupina italských legionářů z Hranic. Zleva stojí bratři: Premus, Hadaš, Tomečka, Havran, Zástřešek, Čermák, Vraj, Ruehs, Jemelka a Hudeček.

stal T. G. Masaryk v čele Československé národní rady ustavené v únoru r. 1916. Československá národní rada na Rusi, založená J. Dürychem, pádem carismu přestala existovat a Josef Dürych odešel z politické scény.

Na domácí půdě vznikl politický orgán – tajný výbor – který měl Masarykovi vytvářet domácí politickou základnu. Tomuto výboru se postupem doby dostalo názvu „Maffie“.

Složení výboru se vzhledem k politické situaci a zatýkání měnilo. Původně stáli v čele „Maffie“ mladočeši Karel Kramář a Alois Rašín. Styk mezi tajným výborem a TGM zajišťoval dr. Edvard Beneš. Po jeho odchodu do emigrace pak Přemysl Šámal. V květnu r. 1915 byl K. Kramář zatčen a propuštěn v červenci r. 1917. Nutno poznamenat, že protichůdné koncepce o vytvoření svobodného státu v době války mezi Kramářem a Masarykem neměly vliv na poválečnou spolupráci. TGM se stal 1. prezidentem, K. Kramář 1. premiérem a Alois Raším 1. geniálním ministrem financí.

První světová válka vtáhla do válečného požáru statisíce českých mužů. Nebylo města ani vesnice odkud museli na frontu čeští chlapci i tátové rodin. Stovky a tisíce využilo možností zběhnouti na druhou stranu. Stovky se daly zajmout a pak vstupovali do čs. legií. Životní peripetie mnoha z nich jsou udivující. Válka postihla i muže z našeho města - Hranic. Do legií jich vstoupilo jen z Hranic více než dvě stovky. Ale to není všechno. Ti, co nemohli přejít na druhou stranu, vedli odboj na straně rakouské. Je třeba se zmínit o vojenských vzpouřích českých a slovenských vojáků v rakouské armádě. Snad nejvýznamnější byly vzpoury v Rumburku, Kragujevac a boce Kotorské. Všichni tito stateční mužové zasluhují náš obdiv.

Vážení přátelé, posláním „Síně tradic odboje“ není naučit žádného z vás všemu z tohoto období našich dějin. Klademe si za cíl upozornit pouze na toto období a podnítit váš zájem o jeho další studium.

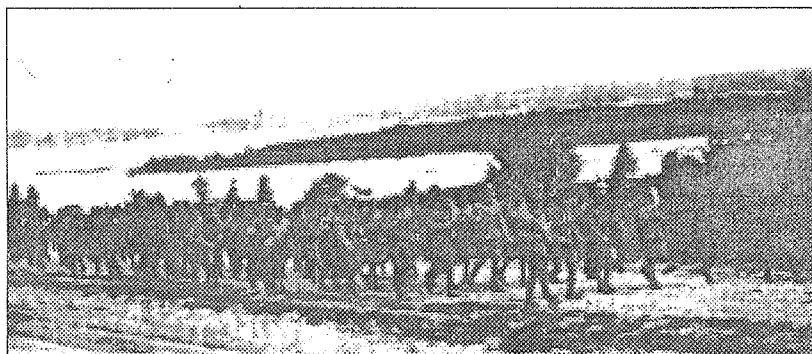
Podarí-li se nám získat váš zájem, potom vyslyšte také naše přání: začtěte a zaposlouchejte se do naší historie. S překvapením zjistíte, jak to bylo v životě našeho národa pestré a napínavé. Jak se údobí hoře a utrpení střídají s údobími vítězství, slávy a štěstí.

Chceme být součástí nové Evropy. Musíme do ní vstoupit hrdí a sebevědomí. Poučení i inspiraci najdete v našich dějinách. Přesvědčíte se, že naši předkové byli opravdovými reky, že náš národ ve světě vždy zaujímal přední místo. Dokladem toho je, že jsme přežili, že jsme a že budeme. Přeji vám hodně zdraví.

Pplk. v.v. Karel LOUČKA

Českoslovenští legionáři na Rusi – v Irkutsku.

1. pluk na Vrchním Usloně u Kazaně.

Řetěz 11. roty 1. pluku před Čišmami.

Osudy a cíle Československé obce legionářské a Českého svazu bojovníků za svobodu

Čs. obec legionářská je nejstarší odbojovou organizací v naší zemi. Její vznik a osudy jsou úzce spjaty obnovou našeho státu po třistaleté ztrátě české samostatnosti i s jeho téměř osmdesátiletou historií.

Po vypuknutí I. světové války naši otcové, poddaní rakousko-uherského mocnářství, přecházeli frontu k nepříteli anebo byli v boji zajati. V době, kdy výsledek války nebyl znám společně s krajany vytvářeli české dobrovolnické jednotky, později nazývané Čs. legie. Jejich cílem bylo přispět k porážce Rakouska-Uherska, Vilémovského Německa a získat svobodu naší vlasti. Před přežitím války v zajateckých táborech dali přednost riziku smrti v boji nebo v případě zajetí skončit na šibenici.

Stali se známými v bojích na frontách ve Francii, Itálii a zvláště v Rusku. Jejich vítězství u Zborova, obsazení sibiřské magistrály v délce 8 000 km a tím zamezením zásobování centrálních mocností strategickými surovinami i návratu statisíců německých zajatců k posílení západní fronty, se stalo legendou. Dali do rukou T. G. Masaryka a jeho spolupracovníkům dr. Edvardu Benešovi a M. R. Štefánikovi nejpádnější argument k přesvědčení spojenců, že národ, který zrodil takové muže, má nárok na státní samostatnost.

ČsOL byla založena 16. ledna 1921 po návratu zahraničních vojsk z I. světové války jako nestrannické zájmové sdružení dobrovolníků ruských, francouzských a italských legií. Postupně jejich základna narostla na 80 000 členů. Již ve svém prvním programovém prohlášení si ČsOL určila cíle, které jsou i dnes aktuální a následováníhodné:

- * Nepokládat své čestné poslání za skončené, ale jako celek bez rozdílu politické příslušnosti, stavu a víry, vynaložit ve svorné spolupráci všechny své síly a schopnosti k vybudování a upevnění státu, k jehož vytvoření a uznání dali jako vojáci legií základ.
- * Přispívat k vybudování armády v duchu národních demokratických tradic.
- * Usilovat, aby všechny boje kulturní a politické byly vedeny zbraněmi ducha, bez násilí a lží.
- * Hájit zájmy legionářů, provádět humanitární činnost, podporovat podnikání.

ČsOL představovala nejlepší síly našeho národa, vyjadřující a uplatňující státní myšlenky, demokratické a humanistické ideje zakladatele státu T. G. Masaryka.

Legionáři byli zakladateli novodobých vojenských tradic, neboť věděli, řečeno slovy TGM, že:

*„armáda svobodného státu musí být
nosičem a udržovatelem národních
a státních tradic, kterým dává svou
specifickou formu a podobu“.*

Po Mnichově a okupaci naší země německými nacisty se legionáři jako první postavili do čela 2. zahraničního i domácího odboje. Tisíce jich bylo nacisty vězněno a stovky popraveno, mezi nimi také 15 generálů. Naši občané, vedeni příkladem legionářů, odcházeli s nasazením života z obsazené vlasti za hranice a dobrovolně vstupovali do čs. zahraniční armády na Západě, Středním východě a později v Sovětském svazu. A že byli hodni svého vzoru, dokázali na všech světových bojištích, na zemi, ve vzduchu i na mořích. Jejich bojová účast na straně spojenců společně s domácím odbojem a 365 tisíci obětí jim zajistila místo na stupních vítězů mezi spojenci.

Již v r. 1946 se dobrovolníci zahraniční armády II. světové války spontánně rozhodli vstoupit do ČsOL, do níž byli přijati 2. července 1947. Vyjádřili tím svoji vůli pokračovat i v době míru v posláním pro blaho země v duchu Masarykova odkazu. V r. 1945 založili své vlastní organizace i političtí vězni a příslušníci domácího odboje.

Je proto přirozené, že nepřátelé naší svobody a demokracie považovali především legionáře za své největší odpůrce. Prvním činem nacistů po obsazení ČSR byla likvidace ČsOL a jejího majetku. Podobně komunisté po únoru 1948 tuto složku likvidovali. V květnu 1948 došlo k administrativnímu sloučení samostatných odbojových organizací do jednotného komunisty ovládaného Svazu bojovníků za svobodu, v r. 1951 přejmenované na celostátní Svaz bojovníků za svobodu, v r. 1951 přejmenovaném na celostátní Svaz protifašistických bojovníků. ČsOL byla vymazána z rejstříku, Svaz politických vězňů z doby nacismu a domácí odboj sdružený ve Svazu národní revoluce přestaly existovat. Totalitní režim lživě deformoval dějiny 1. a 2. odboje a z ČSPB učinil poslušný nástroj své politiky. Došlo ke známému pronásledování odbojářů, především zahraničních vojáků a letců ze Západu ale i z Východu.

Mnozí za svůj občanský postoj zaplatili životy, ztrátou svobody a diskriminací v občanském životě. V listopadu r. 1989 se legionáři a poctiví odboráři podíleli na odstranění totality a očistě tehdejšího ČSPB, nyní Českého svazu bojovníků za svobodu (ČSBS). Byli a jsou přesvědčeni, že ti, kteří na rozdíl od svých kamarádů ze zjištěných důvodů sloužili totalitě a křivili páteř, zradili ideje národního odboje.

Zahranichní vojáci z II. světové války společně s dosud žijícími dobrovolníky čs. legií z I. světové války se rozhodli 8. října 1991 obnovit komunisty likvidovanou ČsOL v naší republice. V zahraničí naši krajané však činnost ČsOL udržují nepřetržitě ve svých Jednotách. Registraci u Ministerstva vnitra ČR 10. února 1992 se

ČsOL stala samostatným právním subjektem. Úzce spolupracuje s Českým svazem bojovníků za svobodu, se kterými ji spojuje společný boj proti nacistické totalitě. ČsOL je v České republice organizovaná v 56 samostatných regionálních Jednotách, v zahraničí v 7 Jednotách.

ČsOL usiluje o zachování a rozvíjení idejí a mravních hodnot, které vedly dobrovolníky I. a II. světové války k vítězství nad násilím. Usiluje o úzkou spolupráci s mládeží a především s Armádou ČR, jejíž osud a charakter jí není lhostejný. Legionáři se stále pokládají za vojáky republiky a chtějí přispět ke konsolidaci a duchovní obrodě Armády ČR, k níž mají v dnešním transformačním procesu nejbližší.

ČsOL ke splnění svých cílů založila v r. 1992 Nadaci Čs. legií, jejíž prostřednictvím uskutečňuje humanitární činnost a všestranně podporuje šíření demokratických tradic a idejí odboje i upevňování české státnosti. Zakládající členové se nezádržitelně blíží ke konci svého života. Jsou si vědomi povinnosti zanechat budoucím generacím odkaz těch, kteří v nejhorších dobách pro naši vlast položili nejvyšší oběť za demokracii, lidskost a její svobodu.

Proto ve svých Stanovách z r. 1995 ČsOL zakotvila ustanovení, že každý občan, mající profesní, zájmový nebo jiný blízký vztah k duchovnímu odkazu Čs. legií a chce se podílet na její činnosti, se může stát členem Československé obce legionářské.

Legionáři věří, že jejich odkaz zůstane zachován i budoucím generacím!

Plk. v.v. Jan PAROULEK

Domácí odboj proti fašismu Všechno bylo složitější

V kronice města Hranic je osudnému 15. březnu 1939, kdy zanikla Československá republika, věnováno několik stran. Přesto se zdá, že šok z obsazení země nebyl tak silný, jak bychom očekávali.

Mnichovská kapitulace naplnila vlastence pocity bezmoci a zoufalství. Spojenecké závazky a celá zahraniční koncepce státu úplně zklamaly. Zmrzačená II. republika byla politicky zcela závislá na stanoviscích nacistického Německa. Realističtí pozorovatelé obsazení zbytku státu očekávali. Dokonce se dá tvrdit, že bývalí „hradní“ politici kolem exprezidenta Beneše, kteří ještě před okupací odcházeli do emigrace, okupaci vlastně přivítali. Brutální cynické porušení mnichovské „smlouvy“, pouze půl roku po podpisu tohoto dokumentu, přesvědčivě dokázalo, že nacismus se vydal na cestu revize Versaillské smlouvy i za cenu světového válečného konfliktu. Osudný 15. březen potvrdil,

že „Vůdce“ je v zájmu dosažení revanšistických cílů ochoten porušit jakékoli smlouvy nebo závazky. Bylo zřejmé, že Evropa stojí před krvavou válkou.

Vždy přísně pacifistické a poněkud pasivní české veřejné mínění paradoxně očekávalo válku jako jedinou cestu k odmítnutí Mnichova, obnovení ČSR v předválečných hranicích a vyhnání nenáviděných okupantů. V obtížném období do přepadení Polska se tak několik měsíců veřejné mínění většiny českého národa výrazně rozcházelo s postoji obyvatel demokratických zemí, kde stále ještě v jednání politických představitelů převládaly pokusy zabránit válce i za cenu dalších politických ústupků agresorovi.

Pro další budoucnost českého národa měla velmi záporný vliv skutečnost, že obsazení země se uskutečnilo bez jakéhokoliv odporu armády. Jak uvádí Prokop Drtina v knize „Československo můj osud“ bylo téměř neuvěřitelné, že se nenašel ani jediný důstojník, rotmistr nebo voják základní služby, který by výstřely proti okupantům prokázal, že si svobodu a nezávislost vlasti cení více než vlastní život. (Odpor 8. pěšího praporu vznikl nedopatřením, pluku nebyl doručen rozkaz prezidenta republiky, že vstupujícím německým vojskům nemá být kladen odpor). To, že armáda slepě splnila rozkaz, který byl v naprostém rozporu s jejím posláním a přísahou, se negativně projevilo v dalším období. Část vojáků z povolání přešla otevřeně do služeb fašistických okupantů (nejodpornějším příkladem tohoto oportunismu je krkolomný obrat plk. generálního štábu Emanuela MORAVCE), část se pasivně přizpůsobila poměrům a jen nejstatečnější a nejdemokratičtější z nich volili smrtelně nebezpečnou cestu odporu.

Při veškeré úctě a uznání vojákům i vlasteneckým občanům, kteří odešli do emigrace a vstoupili do zahraničních protifašistických jednotek nutno ještě větší hold vzdát hrdinům, kteří nasazovali své životy v domácím odboji. Každému z nich bylo jasné, že v případě prozrazení očekávají mučení a většinou smrt nejen jeho, ale i jeho nejbližších. Není pochyb, že tím bylo rozhodování vlasteneckých občanů podstatně ovlivňováno.

Vojenští historici spočítali, že z řad vojáků z povolání, kteří po 15. březnu 1939 zůstali v protektorátě, se do aktivního odboje zapojilo asi 10 % příslušníků. U ostatních skupin obyvatelstva mně nejsou podobné údaje známy. Nicméně lze konstatovat, že nepočtenější organizace odporu vznikaly při masových vlasteneckých organizacích jako byly organizace legionářů, Sokolů, Orlů, ve skautském hnutí, v organizacích inteligence a duchovenstva. Velmi složitá byla problematika odboje levicových organizací úzce svou ideologií ovlivňovaných ze Sovětského svazu. V období Mnichova komunisté a levicové síly podporovali obranu nezávislosti republiky. Již XVIII. sjezd Vsesvazové komunistické strany (bolševiků), konaný v Moskvě v březnu 1939, však naznačil změnu vztahu k nacismu, která nemohla při řízení komunistických stran z Moskvy zůstat bez odezvy v Komunistické straně Československa. Po uza-

vření sovětsko – německého paktu z 23. srpna 1939 a zvláště smlouvy o hranicích z 28. září 1939 se Komunistická Internacionála a moskevské vedení KSČ zcela zřeklo orientace na boj proti okupaci. Za hlavního viníka války byly označovány západní demokracie. Z moskevského rozhlasu byly šířeny iluze o konvergenci komunismu a národního socialismu. To na jedné straně dezorientovalo odbojové tendence komunistů v protektorátě, na druhé straně jim odcizovalo vlastence napojené na londýnskou emigraci. V konkrétních případech se obrat Moskvy o 180° nemohl vyhnout osobním tragédiím. V Hranicích to dokládá osud průkopníka motorismu a jednoho ze zakladatelů místní organizace KSČ Antonína Čížka (1897-1942), který po uzavření sovětsko – německého paktu veřejně nosil komunistickou hvězdu. Dne 9. prosince 1939 byl zatčen; v roce 1940 odsouzen na 4 roky „za zhotovování odznaků státu nepřátelských, které nosil a rozšiřoval mezi stejně smýšlejícími“ a 25. ledna 1942 zemřel v koncentračním táboře. K postupnému sblížování komunistů s ilegálními protifašistickými organizacemi docházelo až po přepadení SSSR Hitlerem v roce 1941.

Nelze přehlédnout ani účinnost demagogické propagandy nacistů, umně řízené mistrem lži, polopravd a přetvářky Josephem Goebbelsem (1897-1945). Především v období válečných úspěchů Německa bylo úsilí o obnovení demokratického, suverénního Československa nejen úsilím téměř sebevražedným, ale i zdánlivě absurdním a nesmyslným. Nacistická propaganda umně zneužívala pocitu deziluze českých občanů ze zrady Francie a Anglie v roce 1938, z krachu orientace prezidenta Beneše na západní demokracie i latentní xenofobie a antisemitismu částí obyvatelstva.

Je čas pohlédnout pravdě do očí a přiznat, že bestiální protižidovská kampaň, která započala hned 15. března 1939 nevyvolala u většiny českého obyvatelstva důrazný protest a odmítnutí. Je jistě pravda, že téměř nikdo, kromě připravovatelů holocaustu nevěřil, že Hitlerem ohlašované „konečné řešení židovské otázky“ znamená fyzickou likvidaci evropského Židovstva, avšak již první okupační kroky měly vyvolat nejméně solidární reakci. Kronika města Hranic a regionální dobový tisk dokládá, že tomu bylo spíše naopak. V kronice města Hranic se například uvádí:

„Nelze se diviti, že protižidovská hesla nacházela v osudových chvílích národa tak živnou půdu. Už v polovině října 1938 se objevily nápisy na domech: „Pryč se Židy!“ Z neznámých míst byly rozhazovány letáky téhož obsahu v noci z 12. na 13. prosince 1938 vydané Vlajkou v Praze. Rozvážnější kruhy odsuzovaly takové výzvy jako BEZÚČELNÉ, ale přece jen VŠICHNI OČEKÁVALI NETRPĚLIVĚ, KDY DOJDE K ŘEŠENÍ ŽIDOVSKÉ OTÁZKY“ a kronikář pokračuje při opisu 15. března 1939: „Již tohoto dne odpoledne hlouček zuřivých mladíků německých procházel městem se žebříkem a zamažával židovské firmy. Občané se TOMU USMÍVALI JAKO KLUKOVSKÉ-MU KOUSKU.“ Dne 25. srpna 1939 byl podle úředního oznámení ukončen

soupis Židů v Hranicích. S německou důsledností, která by si zasloužila šlechetnější zaměření, se naplňovaly genocidní norimberské „zákony“.

Ani více než 50 let po skončení války bychom neměli přehlédnout, že nejvíce obětí II. světové války z území bývalého Československa přinesli bývalí spoluobčané židovského původu. V staroslavné Pinkasově synagoze v Praze, kde jsou pietně zaznamenána jména všech 77 000 nevinných obětí rasového šilenství z Čech a Moravy, lze nalézt také více než 200 bývalých obyvatel Hranic. Když byli jako zvěř odváženi do koncentračních táborů, nenašli u svých spoluobčanů účast a přátelskou pomoc. Je povinností nás, kteří už víme, kam až sahá lidská bestialita vybičovaná rasismem, abychom si jejich jména a neuvěřitelně tragické osudy připomínali. Nejen z úcty k jejich utrpení, ale také jako prevenci před krutostmi budoucnosti. Nacisté vraždili starce i děti. Mezi jejich oběťmi z Hranic byla i téměř devadesátiletá paní Anna Adlerová i pětiletý Jiří Glück.

Prvou antinacistickou organizací v Hranicích byla odbočka „Obrany národa“. Tato nekomunistická odbojová organizace se začala vytvářet v druhé polovině března 1939 a byla v celém protektorátě dobudována v létě téhož roku. Jádrem jejího programu byla obnova nezávislého, demokratického Československa. Jak již bylo uvedeno, předpokladem pro úspěch akce byl vznik války mezi Hitlerem a západními demokratickými státy s další porážkou Německa. Zakladateli „Obrany národa“ byla část generality a vyšších důstojníků bývalé ČSA. Podnět k založení vzešel z porad uskutečněných 20. března 1939 generály J. Bílým (1872-1941) S. Vojtechovským (1883-?) a S. Ingrem (1894-1956). V čele „Obrany národa“ bylo ústřední velení se štábem a podřízená zemská velitelství. Velitelem „Obrany národa“ byl armádní generál Bílý, po jeho zatčení generál B. Homola.

V Hranicích ustavil „Obranu národa“ velitel Vojenské akademie v letech 1934-1939, brigádní generál Otakar Zahálka (1891-1942). Ustavující schůze se uskutečnila v polovině dubna 1939 ve Velké u Hranic. „Obrana národa“ spojila úsilí vlasteneckých protifašistických organizací ve městě do jednotného demokratického spolku. V místní Jednotě Československé obce legionářské se postarali o „nábor“ předseda mjr. Eduard LEDEČ, jednatel František SVOZIL a člen výboru Alois SCHÜTZER. Hubert PAVEZKA organizoval Čs. dobrovolce z let 1918-1919, to znamená dobrovolníky, kteří mladé ČSR vybojovali státní hranice proti Polsku a Maďarsku po 28. říjnu 1918. Prostřednictvím bývalého italského legionáře pplk. Klimka, který řídil severomoravskou organizaci „Obrany národa“ v Ostravě, udržovala hranická buňka za pomoci spojovacích důstojníků npor. Jana Chvatíka a mjr. Josefa Tichého spojení s pražským ústředím.

Rozsah činnosti u „Obrany národa“ v Hranicích není dosud dostatečně oceněn. Disponovala cyklostylem a vydávala ilegální letáky a vybudovala roz-

Brigádní generál Otakar Zahálka

sáhlý sklad zbraní, které získala obětavostí a hrdinstvím rtm. Jana Čecha ze zásob Hrubého dělostřeleckého pluku č. 108, dislokovaného do roku 1939 v dnešních kasárnách JASLO. Z Olomouce skupina získala množství pistolí a traskavin.

V důsledku nedostatečné konspirace a velkého rozsahu „Obrany národa“ v Hranicích se nacistům po sérii zatýkání podařilo skupinu zlikvidovat.

Vznikající expozice je prvním příspěvkem k uctění statečných spoluobčanů, kteří neváhali nasadit životy svou účastí v této organizaci. Po dlouhých letech opomíjení není jisté, že expozice obsáhne všechna jména postižených perzekucí gestapa. Snad budou v budoucnu všichni z hrdinů připomenuti. Nikdo, kdo se neváhal vzepřít nacistickému zlu, by neměl být zapomenut. Zatím se podařilo zjistit tyto členy „Obrany národa“ v Hranicích: brigádní generál Otakar Zahálka, pplk. Miroslav Klimek, škpt. Václav Pukl, mjr. Rudolf Řípa, škpt. Micka, kpt. Jan Chvatík, prap. Jan Čech, Florian Beneš, Rudolf Holinka, Hubert Pavezka, Josef Perdula, Josef Jakubka, Adolf Juřínek, Josef Cagaš, Jindřich Pírek, Vojtěch Mastil a Karel Břenek.

Dva hlavní organizátoři „Obrany národa“ v Hranicích brigádní generál Otakar Zahálka a mjr. Eduard Ledeč v průběhu ilegální činnosti z Hranic odešli, což však nikterak nesnižuje jejich zásluhy o vznik organizace.

Mohutný rozmach protifašistického hnutí nastal po roce 1943, kdy se potvrdil obrat ve II. světové válce. Od léta 1944 spolupracovala hranická odbojová skupina s paradesantní jednotkou CLAY-EVA, vyslanou z Velké Británie v dubnu roku 1944. Velitelem skupiny byl npor. Antonín Bartoš. Cílem bylo vytvoření rozsáhlé sítě spolupracovníků, kteří měli shromažďovat informace výzvědného

*Jaromír Pukl,
vedoucí CLAY-EVA Hranice*

Václav Vlasák

charakteru, provádět diverzní akce a připravit ozbrojené povstání proti nacistům. Prvním vedoucím okresu Hranice byl ředitel měšťanské chlapecké školy Josef ŠEVČÍK, po něm učitel Jaromír PUKL. Velitelem okresní složky byl npor. Jaroslav VÁCLAVÍK.

V hranické skupině působili prap. Václav Renert, kpt. Arnošt Jurka, kpt. Jaroslav Žák, por. František Hošák, npor. Václav Vlasák, Oldřich Peterka, Josef Binko, Bohuslav Kašpařík, František Kotala, Česlav Číhal, Antonín Bartošík, Bohuslav Severa a další. I když gestapo provedlo několik zatýkání členů skupiny, zbývající členové pracovali až do konce války.

Po vzniku SNP přešli někteří hraničtí občané hranice protektorátu a Slovenského štátu a zapojili se do boje proti hitlerovcům. Svůj život na Slovensku obětovali Jaroslav Bednařík, bojovník 1. partyzánské brigády M. R. Štefánika a Rudolf Kuchař z Ústí, stejně jako četník Josef Holub ze Všechovic a František Mašláň z Hranic.

Od konce roku 1944 přešlo odbojové hnutí na Hranicku ke spolupráci s 1. čs. partyzánskou brigádou Jana Žižky. Po reorganizaci brigády začátkem roku 1945 zasahoval svou činností na Hranicko její 2. prapor. Brigáda při diverzních akcích spolupracovala se skupinou CLAY-EVA. Od konce roku 1944 navíc hraničtí odbojáři spolupracovali s partyzánskou skupinou kpt. Petra MOSKALENKA.

V Drahotuších se zapojila do diverzní činnosti skupina Bohuslava Severy.

Od roku 1939 byl kronikářem města Hranic emeritní ředitel gymnázia Emil CIGÁNEK (1872-1949). V létě r. 1939 se z Hranic odstěhoval. K této události uvádí: „Krátko před odstěhováním jsem se byl rozloučit ve Velké u Urbanů. Zastihl jsem tam generála O. Zahálku a mjr. R. Řípu. Velice mě překvapila slova mjr. R. Řípy, že je zvědav, jak se jednou národ odmění důstojníkům za jejich oběti. Nechápal jsem, co tím míní...“

V povzdechu mjr. Rudolfa Řípy (1839-1943), který položil život za svobodu, by snad bylo třeba ke slovíčku důstojníkům doplnit „a ostatním statečným vlastencům“. Emil Cigánek se domníval, že ti, co padli, byli náležitě oceněni. Mýlil se. Málokterý národ se zachoval k těm, kteří na bojištích proti fašistickému temnu zachraňovali jeho čest a důstojnost tak přezíravě a lhostejně jako český národ. Je nejvyšší čas, abychom alespoň po půl století řekli s pokorou: „PROMIŇTE a DĚKUJEME!“

Pplk. v.v. Václav BEDNÁŘ

Panický útěk německých obyvatel Hranic před skončením II. světové války v roce 1945.

Partyzánská a zpravodajská činnost na Hranicku

Když se ve druhé polovině celosvětové druhoválečné litice začalo rozrústat protinacistické odbojové hnutí a rozvíjet zpravodajská i partyzánská činnost na celém území protektorátu, byla již téměř zcela vyřešena otázka, na čí stranu se přikloní jazýček vah vítězství v této hrůzné vřavě.

Partyzánské akce na území protektorátu i na půdě samostatného Slovenského štátu začaly růst jako houby po teplém lijáku.

Četné akce partyzánské brigády Jana Žižky, jejímž prvním velitelem byl Ján Ušiak a po jeho smrti mjr. Dajan Bajanovič Murzin i zpravodajské organizace CLAY-EVA narušovaly dopravu a přísun živé síly i válečného materiálu na frontu, do vzduchu létaly kolejnice a železniční vagóny včetně železničních uzlů, skladišť zbraní i ostatního materiálu, proviantu, PHM i výstroje.

Důležitými centry partyzánské činnosti i příprav akcí, na něž se po naplánování ve štábech členové partyzánských oddílů vydávali, byly především hory a hluboké lesy, v nichž nalézali tito hrdinní příslušníci protinacistického odboje své základny i úkryty, neboť skýtal je jejich větším i menším jednotkám doko-

Štáb I. čs. partyzánské brigády Jana Žižky – zleva: Vasil Nastěnko, Pěrkusov (vzadu), Petr Bud'ko, D. B. Murzin a Petr Moskalenko (se samopalem)

nalou přírodní ochranu, do nichž se trestné výpravy SS a SA-mannů neodvažovaly pronikat a když nic jiného, tak vázaly značnou část živé síly wehrmachtu, jíž nebylo možné využít na frontě.

K takovéto partyzánské činnosti však nebyly na Hranicku vhodné možnosti, ale přesto v řadách partyzánů, nebo jejich pomocníků a zvláště zpravodajců či spojek a zásobovačů zejména potravinami, cigaretami a jinými tabákovými výrobky či dalším důležitým materiálem včetně cenných informací o pohybu fašistických jednotek, oddílů gestapa a SA-mannů a mnohdy i konkrétních protiakcí proti partyzánům se tak dostávaly včas na místa určení.

Mnohé z těchto činností řady bezejmenných hrdinů té doby závěrečné fáze II. světové války nebyly nikde zaznamenány a zůstaly natrvalo veřejnosti utajeny, nebo si je jejich realizátoři vzali s sebou do hrobu, aniž se o nich třeba někomu z rodinných příslušníků zmínili.

Mnohé se nedostaly na veřejnost i proto, že za necelé tři roky po skončení této dosud největší hrůzy ve světových dějinách lidstva tomu zabránila situace, která se vytvořila v četných státech východní a střední Evropy po vzniku totalitních režimů.

Svědectví o vzniku a působení I. čs. partyzánské brigády Jana Žižky podává její účastník pplk. v.v. Jaroslav OCÁSEK:

Část příslušníků I. čs. partyzánské brigády Jana Žižky. Druhý zleva se samopalem stojí pplk. v.v. Jaroslav Ocásek, vedle něj je dcera lékaře z Dřevohostice Lída, za ní v pozadí je Jindra Kovaříková a ještě dále Lída Přikrylová.

„Základem I. čs. partyzánské brigády Jana Žižky se stal 21členný desant vysazený ve dvou skupinách koncem srpna r. 1944 v prostoru obce Sklabina u Martina na základnu vytvořenou partyzánskou brigádou P. A. Veličky (I. slovenská partyzánská brigáda M. R. Štefánika).

Jejím velitelem byl ještě v SSSR jmenován poručík Ján Ušiak, náčelníkem štábu a poradcem Ústředního štábu partyzánského hnutí (ÚŠPH) kpt. Rudé armády (RA) Dajan Bajanovič Murzin a politickým komisařem des. asp. Alexander Turský.

Po příchodu dalších bojovníků z řad obyvatelstva účastnili se Slovenského národního povstání v oblasti Martina, Strečna a Vrútek.

Po skončení bojů v SNP přišel z ukrajinského štábu partyzánského hnutí v Kyjevě rozkaz probít se na Moravu a zahájit tam za pomoci moravských odbojářů partyzánské akce. V pohraničních obcích na pomezí vstoupilo do oddílů mnoho českých vlastenců včetně příslušníků jiných národností. Významnou posilou partyzánských jednotek byli rovněž sovětsí vojáci a důstojníci prchající z německého zajetí.

Přechod ze Slovenska na Moravu se uskutečnil v prostoru Velkého Javorníka, kde došlo 25. září 1944 k největšímu ozbrojenému střetnutí s fašistickými okupanty na území Čech a Moravy v době II. světové války do příchodu osvobozovacích armád.

Při pokusech o přechod na Moravu měla partyzánská brigáda citelné ztráty.

Na třetí pokus se skupině vedené D. B. Murzinem z 28. na 29. září 1944 přechod zdařil. Bez větších překážek se dostali až k Radhošti. Horami je bezpečně provedli učitel František Haša a František Chovančík. Hodně pomohli také místní obyvatelé - pasekáři.

Po příchodu na Moravu byla prvořadým úkolem brigády konsolidace prořídlých sil. Jednotlivé skupiny se zpočátku shromažďovaly na Trojačce. Štáb věnoval velkou pozornost organizaci systému zásobování zbraněmi a proviantem. Při plnění těchto úkolů sehrálo významnou úlohu podzemní hnutí široké oblasti východní Moravy, jež se napojilo na brigádu. Štáb brigády navazoval kontakty se zástupci ilegálních a dalších odbojových organizací z Brněnska, Zlínska, Vsetínska a Frenštátska.

Fašisté chtěli za každou cenu brigádu Jana Žižky zničit a zlikvidovat. Proto zorganizovali 22. října protipartyzánskou ofenzívu útokem oddílu „RUH-SAM“, který přepadl brigádu v jejím sídle na Trojačce.

Po urputných bojích rozdělil Ušiak jednotku na dvě části. Štáb s radisty byl umístěn na Kněhyni, druhá skupina přešla do prostoru Radhoště. Do štábu však pronikl konfident ostravského gestapa a po získání důvěry vyjednal schůzku s odbojovými pracovníky. Ta však byla 2. 11. 1944 u Čertova mlýna přepadena fašisty. Ján Ušiak byl raněn do obou rukou, Murzin utrpěl průstřel kolena, další partyzáni byli zabiti a raněni.

Následující den byl na Čeladné ukrytý J. Ušiak v Machandrově domku obklíčen fašisty a před zjetím volil raději smrt z vlastní zbraně. Murzina ukryl a ošetřoval v lese lesník Křenovský.

Více než 13 000 příslušníků fašistických, vojenských a policejních jednotek pak pronásledovalo při trestné výpravě partyzány rozptýlené po Beskydských horách. Brigáda však bojovala dál a byl ustaven nový štáb brigády pod velením D. B. Murzina. Prostorem její činnosti se staly Hostýnské a Vizovické vrchy i celé území východní Moravy.

Listopad r. 1944 byl pro valašský lid měsícem nesmírného utrpení, ale také příkladného hrdinství. I. Čs. brigáda Jana Žižky však se ctí splnila stanovený úkol ÚŠPH. Stálo to však brigádu mnoho obětí. Padlo na 200 příslušníků včetně por. Jána Ušiaka, radisté brigády, lékař a další členové štábu.

Rozbitím štábu brigády pod Kněhyní byla skončena 1. etapa bojů brigády Jana Žižky na Moravě. Současně však to znamenalo počátek plnění nových úkolů.

Prostorem činnosti I. čs. partyzánské brigády Jana Žižky se stalo území 12 moravských okresů. Působilo v nich 33 samostatně operujících oddílů a skupin, dělících se na roty a čety.

V průběhu bojů způsobili partyzáni nepříteli značné škody, zvláště v dopravě a na válečném materiálu, jimž byla zásobována východní fronta. Oddíly vykojely na 60 vlaků a do vzduchu vyhodily 86 mostů. Provedly na stovky dalších destrukcí, zničena byla řada objektů a spojařských linek.

Za zásluhy v boji proti fašismu byla MNO armádním generálem Ludvíkem Svobodou I. čs. partyzánská brigáda Jana Žižky 28. října 1946 vyznamenána Československým válečným křížem z r. 1939 a dne 6. listopadu 1946 připjaty na prapor brigády stuhy.

Brigádě byl MNO přiznán partyzánský charakter a jejím 1116 příslušníkům charakter čs. partyzána podle zákona č. 36/1946 Sb.

Osobní dopisy všem příslušníkům brigády s poděkováním zaslali prezident ČSR dr. E. Beneš, ministr národní obrany armádní generál Ludvík Svoboda a ministr zahraničí ČSR Jan Masaryk“.

Na Hranicku měla své působišť také zpravodajská skupina CLAY-EVA.

Odborný učitel Jaromír Pukl vybral pro vedení vojenské složky podzemního hnutí odporu v létě

r. 1944 nadporučíka Jaroslava Václavíka. Získat jej bylo úkolem praporčíka Václava Renerta. Oba se znali z dřívější doby.

Po schůzce s představitelem skupiny CLAY-EVA Bartošem (krycím jménem Antoš) informoval Bartoš Václavíka o úkolech, jež jako vojenský vedoucí organizace bude na Hranicku zabezpečovat.

Podle pokynů vydaných Bartošem ustanovil Václavík svým zástupcem ve funkci vojenského velitele politického okresu Hranice štábního Arnošta Jurku a pověřil jej získáním zaměstnanců hlavního nádraží v Hranicích pro dodávání zpráv o průjezdech vojenských transportů.

Svým pobočníkem jmenoval J. Václavík por. Františka Hošáka. Zástupcem J. Pukla jmenoval nadporučíka Václava Vlasáka, jenž byl pověřen organizací obranné zpravodajské služby a prověřováním osob.

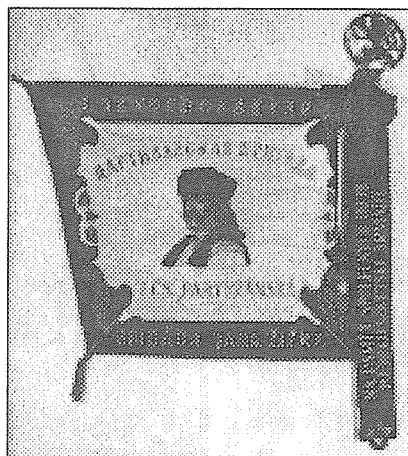
Díky dobrému organizačnímu rozdělení jednotlivých funkcí získávala hranická skupina velmi cenné zprávy a gestapo se marně namáhalo podzemní činností na Hranicku zneškodnit.

Nejspolehlivějším pomocníkem npor. J. Václavíka v jeho odbojové práci byl četař aspirant JUC. Antonín Švehla, jehož Václavík pověřil řízením záškodnických akcí.

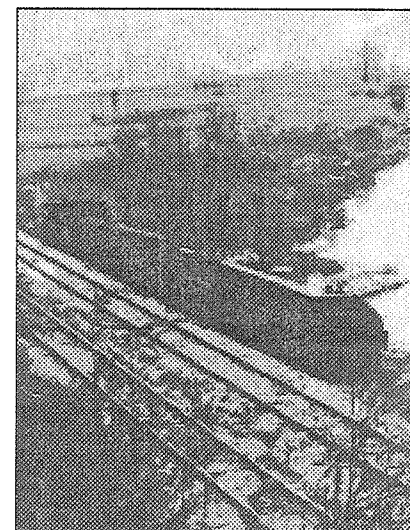
Když na jaře r. 1944 začaly hranickým krajem procházet skupinky sovětských válečných zajatců uprchlých z Německa společně s Antonínem Macháněm z Horních Nětčic poskytl Švehla několika uprchlíkům potřebné šatstvo, prádlo, jídlo a přechodně také přístřeší. Za podpory obyvatelstva okolních vesnic vytvořili organizaci, která pomáhala ruským válečným zajatcům na útěku opatrováním všeho potřebného. Přechodnými stanicemi těchto uprchlíků se staly obce Vitonice a Horní Nětčice, v nichž bylo mnohdy přechováváno i několik desítek ruských válečných zajatců.

Společnou činností zpravodajské skupiny CLAY-EVA a I. čs. partyzánské brigády Jana Žižky byly na Hranicku a v blízkém okolí provedeny četné akce.

Dne 9. ledna 1945 byl u Milotic nad Bečvou vyhozen nákladní vlak a zničeno 9 vagónů. Při vyhození vlaku u Horní Moštěnice bylo několik vagónů vykojeno. Poslední den ledna byla výbuchem nálože

Prapor I. čs. partyzánské brigády Jana Žižky.

Do vzduchu vyhozené vagóny nákladního vlaku u Černotínských skal.

přerušena železniční trať severně od Hranic u Dubu. Začátkem února bylo přerušeno telefonní vedení v úseku Valašské Meziříčí – Branky a několik dní po té podřezáno 8 telefonních sloupů v úseku Police – Komárovice. Dne 19. února byl v úseku železniční trati Milotice n. B. – Hustopeče n. B. vyhozen nákladní vlak a zničen 1 vagón. V Komárovicích byli zabiti 3 SA-manni, kteří zde řídili zákopové práce.

K tragickému neštěstí došlo 9. dubna v lese u Valšovic. Německá armáda tam měla uskladněno na 400 vagónů munice. Poněvadž partyzáni potřebovali pro další práci trhaviny a miny, byli na místo vysláni čet. Antonín Tomeček a voj. Vladislav Unar, aby se pokusili potřebnou municí zabezpečit. Při zpáteční cestě šlápli na minu a oba byli usmrceni. Místo jejich skonu dnes připomíná památník s jejich jmény.

Skupina Drahotuše pod vedením Bohuslava Severy přiměla k dezerci 21 maďarských vojáků. Ukořistila 2 kulometry, 2 automatické pistole, 18 pušek, 25 granátů a těžký kulomet, který byl předán hranické skupině k hájení železničního viaduktu severně od města.

Den 18. duben byl v historii podzemního odbojového hnutí na Hranicku dnem úspěchu i tragédie. Po trati z Valašského Meziříčí do Hranic byly dirigovány muniční vlaky z Povážské Bystrice. O jejich průjezdech podávala organizaci CLAY–EVA zprávy hradlařka Marie Skýpalová, snoubenka Oldřicha Smolky z Lešné Lhotky. Jejich ničením byla pověřena skupina Karla Bartoňka z Kladerub a Oldřicha Smolky z Lešné Lhotky. Obě skupiny dostaly větší množství ekrazitu k přípravě náloží. Bartoňkova skupina měla zničit muniční vlak u skalní soutěsky východně od Černotína, zatímco Smolkova skupina měla za úkol zničit jiný vlak u Lhotky. První skupina úkol splnila, neboť zničila vlak se 2 lokomotivami a 70 vagónů. Detonace trvaly plně 2 hodiny a způsobená škoda byla odhadnuta na 70 milionů korun.

Mnohem tragičtěji skončila připravovaná akce pro Smolku. Když připravoval nálož v domě své matky z neznámých důvodů třaskavina explodovala. Při výbuchu byli usmrceni O. Smolka, jeho matka a sestra, paní Hommeová a Karel Haša. Těžce byl zraněn Smolkův přítel František Skýpala, jehož dopravili do ženského kláštera v Choryni, v němž byl řádovými sestrami ošetřován. Domek byl výbuchem úplně rozmetán.

A tak bychom mohli pokračovat ve výčtu akcí partyzánské brigády Jana Žižky i zpravodajské skupiny CLAY – EVA ještě dále. Při zpravodajské službě, hlídkování a donášení zpráv si velmi dobře počínala skupina 40 hranických studentů, vedená páterem Antonínem Bartošikem z Hranic.

Mezi velké akce možno zaznamenat rovněž přepad německé posádky ve Valšovicích. Byl proveden ve večerních hodinách 1. května 1945 oddílem asi 60 lidí vedených Antonínem Švehlou.

Skupina Horní Nětčice vedená Antonínem Macháněm, přepadla v Býsko-

vicích maďarskou posádku a ukořistila 8 pušek. O den později přepadla stejná skupina v Kapličky na rozcestí severně od Žákovic oddíl 30 maďarských vojáků a ukořistila 10 pušek a 2 automatické pistole.

Mezi obyvatelstvem na Hranicku je velmi dobře znám tragický úder, který postihl 18. dubna 1945 vesničku Zákřov, útočiště partyzánů. Při nenadále prohlídce silně ozbrojenými vlasovci vedenými přerovskými gestapáky došlo mezi těmito a skupinou poručíka Juraje k šarvátce a přestřelce. Po vypálení hospodářské usedlosti zajali vlasovci 23 občanů a odvezli je do Velkého Újezdu. Čtyři z nich propustili, zbývajících 19 dva dny mučili. Poté je nahnali na nákladní auto, odvezli do lesa za samotou Kyjanici, kde je zastřelili ranou do týla; mrtvoly naházeli do dřevěné lesní chaty, kterou polili hořlavinou, obložili suchým dřevem a zapálili. Po osvobození – 12. května 1945 – byly pozůstatky 19 mučedníků převezeny do Zákřova a pietně uloženy do společného hrobu.

Z tohoto stručného přehledu činnosti I. čs. partyzánské brigády Jana Žižky a zpravodajské skupiny CLAY–EVA je zřejmé, že hranický okres patřil mezi dobře připravené pro případ, že by v závěru války došlo k otevřenému boji s okupanty. Při konečných fázích osvobozovacích bojů v tomto prostoru hrála činnost obou skupin význačnou roli, neboť Němci byli stálými sabotážními akcemi a přepady neustále znepokojovali a neodvážili se zde vést ústupový boj.

*Podle materiálů pplk. v.v. Jaroslava OCÁSKA
a pplk. v.v. Ludvíka KRŮČKA i publikace
CLAY – EVA zpracoval Alois MARIÁNEK*

Za svobodu vlasti na Západě

Druhá světová válka byla největším a nejstrašnějším konfliktem v dějinách lidstva. Stala se současně prověrkou hodnot a charakterů lidí ve složitých bojových a životních situacích. Naši lidé se nikdy nesmířili s okupací vlasti hitlerovským Německem a od samého jejího počátku zahájili aktivní odpor.

Neoddělitelnou a rovnocennou součástí osvobozovacích zápasů našeho národa byl zahraniční odboj. Jeho cíle a zásady byly zformulovány především v zahraničí – v Paříži, v Londýně a v Moskvě.

Nejpočetnější složkou zahraničního odboje byli vojáci – příslušníci čs. vojenských jednotek, které se vytvořily na území spojeneckých států. Působily především na Západě, na Východě, na Středním východě a v Severní Africe. Pro svou vlast vykonaly mnoho a výrazně přispěly k porážce nacistického a fašistického nepřítele.

Velmi brzy po mnichovské dohodě, zejména však po 15. březnu 1939, odcházely tisíce našich občanů do emigrace v zahraničí. Základ tvořili především bývalí i aktivní vojáci. Za nebezpečných podmínek přecházeli hranice s Polskem (na Ostravsku), Slovenskem i Maďarskem do Jugoslávie a dále na jih, aby mohli aktivně bojovat proti nepříteli v řadách ozbrojených jednotek.

Organizátorem vzniku čs. zahraničního vojska se postupně stávala československá exilová vláda v Londýně v čele s dr. E. Benešem.

Především na Západě – ve Francii, Velké Británii i v USA a také v sousedním Polsku, vznikala hlavní centra zahraničního odboje. Zpočátku byla situace velmi složitá. Českoslovenští utečenci, kteří přišli po mnohých útrapách do těchto zemí, nenašli v nich někde dobré podmínky pro aktivní osvobozovací boj.

Až vypuknutí druhé světové války – 1. září 1939 – přineslo zásadní obrat. S vládami států, kde se naši vojáci nacházeli, byly uzavřeny dohody o budování (rekonstrukci) čs. armády. Dne 15. ledna 1940 se ustavila 1. čs. divize ve Francii. Postupně začaly růst početní stavy, takže tábor v Agde už nestačil a vojáci byli rozmísťováni po okolí, když velitelství divize se nacházelo v Béziers. Současně vznikalo i čs. letectvo, které však zasáhlo ve vzdušných soubojích s nepřítelem jen omezeně. Až po napadení Francie fašistickým Německem naši piloti úspěšně operovali nad francouzským územím. Velmi dobře si vedla 5. stíhací peruť.

Francie však neodolala německému tlaku a tak naši vojáci se přesunuli do Velké Británie. Britská vláda, která stála před bezprostředním nebezpečím hitlerovské inverze, přijala bez váhání všechna opatření k přijetí čs. vojenských jednotek. Britské úřady přidělily čs. spojenecké jednotce tábor a po určitých politických těžkostech byla 12. srpna 1940 zřízena 1. čs. smíšená brigáda.

Byla to Velká Británie, která jako jediný stát se v té době postavila na odpor proti fašistickému Německu a po jejím boku naši vojáci. Bitva o Británii ukázala, že příslušníci našich jednotek na zemi i ve vzduchu jsou platnou posilou při obraně Britských ostrovů. Během leteckých soubojů v boji o Anglii sestřelili naši letci 56 nepřátelských letadel a další zničili nebo vážně poškodili. Během války tento počet výrazně narůstal až na jejím konci dosáhl úctyhodných 340 sestřelených či poškozených letadel.

Svůj nemalý podíl v bitvě o Británii a na Západní frontě mělo i pozemní vojsko, zformované do 1. čs. smíšené brigády. Po náročném a tvrdém výcviku vykonávali její příslušníci strážní službu na jižním pobřeží Anglie.

Přišel však rok 1943, který znamenal zásadní zlom v průběhu války. Rudá armáda svedla vítěznou bitvu u Stalingradu (Volgograd) a Kurska, západní armády ukončily úspěšné boje v severní Africe a začaly osvobozovat jih Evropy. Postupně se začalo rýsovat vítězství nad Německem.

Spojenecké letectvo se od roku 1943 stalo suverénním vládcem vzdušného bojiště nad okupovanými zeměmi, jejich bojové lety se přesunovaly až nad Německo a hromadnými nálety způsobovaly nepříteli drtivé úder. Rozvi-

Příslušník západního odboje plk. František Klvaňa.

nutí bojů na všech frontách, citelně oslabilo válečnou ekonomiku Německa a postupně se vytvořily podmínky pro invazi spojeneckých armád do západní Evropy.

Po zahájení spojenecké invaze do Francie v oblasti Normandie byla po doplnění Čs. samostatná obrněná brigáda, připravena pro další bojové nasazení. Přepravila se přes Kanál La Manche a zapojila se do válečných operací. A tak naši bojovníci i pozemní vojsko významně napomáhali spojeneckým útvarům v bojových operacích. Do povědomí nejen občanů ČSR, ale i ostatních zemí, vstoupilo město Dunkerque, kde čs. brigáda svedla krutý, ale úspěšný boj s fašistickým nepřítelem.

Válka se chýlila ke konci. Českoslovenští vojáci naší zahraniční armády splnili se ctí své poslání. Nemale zásluhy na porážce fašistického Německa měly i naše jednotky, které se vyznamenaly v bojích na Blízkém a Středním Východě i na severoafrickém bojišti. Pro občany města Hranic jistě není neznámé jméno generála Karla Klapálka, který jako bývalý školní velitel ve Vojenské akademii se stal velitelem čs. pěšího praporu na středním Východě. Vojáci praporu se zúčastnili bojů o pevnost Tobruk, kterou drželi až do svého přesunu do Velké Británie.

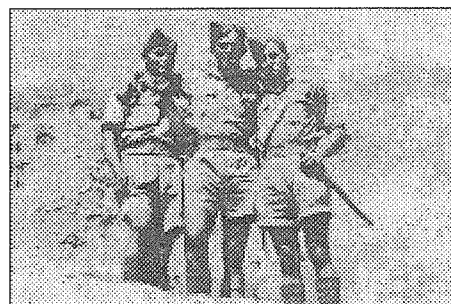
Ve Velké Británii byli také vycvičení stateční parašutisté, kteří v době těžkého porobení naší vlasti uskutečnili atentát na R. Heydricha, který se stal jedním z nejvýraznějších činů odboje proti nacismu. Nebyl to zoufalý pokus uzavřené skupiny výsadkařů, ale odvážná akce, která zasluhuje uznání. Atentát na Heydricha vyvolal v té době mimořádný ohlas a ukázal světu, že občané naší vlasti se nikdy nesmířili s okupací Československa.

Při plnění bojových úkolů a v přímých bojích na západní frontě se vyznamenali i občané z Hranic a okolí.

Patřil k nim bezesporu plk. Miroslav Sába, který přes

Členská legitimace ČSoL plk. Miroslava Sáby.

Podpraporčík Oldřich Vacula z Hustopeč n. B. (uprostřed), jehož válečná vyznamenání si můžete prohlédnout v Síni tradic odboje.

jižní Evropu a Sýrii se dostal až do Francie, kde se ihned zapojil do výcviku a přípravy v nové čs. vojenské jednotce. Aktivně se zúčastnil bojů u Dunkerque jako spojovací důstojník tankového praporu. Později se stal zpravodajským důstojníkem. Vojenskou službu nuceně ukončil jako učitel Vojenské akademie v roce 1948.

Nesmíme zapomenout na plk. Františka Klvaňu, který prošel bojištěm západní Evropy přes Francii, Velkou Británii, vylodění v Normandii, aby v řadách čs. jednotek bojoval za osvobození naší vlasti.

Je třeba ocenit odvalu a hrdinství i dalších statečných vojáků mjr. Josefa KOTRLY, kpt. Otakara KURFIRTA, rtm. Jana PAVELKY, kteří se v řadách čs. brigády zúčastnili bitvy o Anglii, Francii až po osvobození ČSR.

Mezi tisíce statečných vojáků západní fronty patřil podprap. Oldřich Vacula, příslušník čs. vojenských jednotek v Anglii, účastník bojů v severní Africe, v Sýrii u Tobruku. V roce 1943 se přesunul do Velké Británie, aby se jako tankista zúčastnil spojenecké invaze a bojoval u Dunkerque. Za svoji odvalu byl vyznamenán mnoha válečnými řády a vyznamenáními.

Naše vzpomínky a uznání patří mjr. Františku Ebertovi, Karlu Berkovi, Jaroslavu Bochezovi, Václavu Flekovi, Aloisu Navrátilovi a pplk. Karlu Novákovi, kteří své hrdinství projevili především v partyzánských jednotkách, samostatné čs. partyzánské brigády v Itálii.

Těžké tanky I. čsl. obrněné brigády na květnové vojenské přehlídce v květnu 1945 v Praze na Příkopech.

Všichni se významně podíleli na bojích, za naši svobodu a samostatnost a jejich hrdinství nesmí být nikdy zapomenuto.

Zůstává tragickou skutečností, že v uplynulých desetiletích totalitního režimu byli nejvíce postiženi právě ti, kteří se s nasazením vlastního života zasloužili o obnovu Československé republiky. Protifašističtí bojovníci, příslušníci domácího i zahraničního odboje, kteří již dříve přinesli oběti v boji za svobodu vlasti, byli hrubými administrativními a nezákonnými zásahy vyloučeni z politického života a postaveni na okraj společnosti. Byli mezi nimi příslušníci všech odbojových proudů a na předním místě bojovníci našeho zahraničního odboje na Západě. Mnoho jich bylo obviněno z protistátní činnosti a uvězněno jako agenti imperialismu, záškodnictví, sionisté a nepřátelé lidu.

Teprve listopadové události 1989 vytvořily reálné podmínky k nápravě minulých křivd a zneuctění. Vznikl tak prostor i pro nás, abychom důstojně připomněli hrdinství našich nejbližších spoluobčanů z Hranic a okolí.

*Plk. v.v. RNDr. František TOMEČKA
Pplk. mgr. Miroslav RAINDL*

Z Buzuluku do Prahy

Tento titul jsem si vypůjčil ze známé knihy armádního generála Ludvíka Svobody, jejíž obsah plně vystihuje jak odhodlání bojovat proti fašismu, tak i konkrétní bojové situace plné hrdinství a statečnosti lidí.

Československý protifašistický odboj se formoval ihned po rozbití republiky nejen z nenávisti a hněvu vůči nepříteli, ale především z pevné vůle vrátit naši zemi svobodu. Nerozhodovala přitom politická příslušnost, náboženské vyznání, ani sociální přesvědčení bojovníků za svobodu, ale odhodlání vést aktivní odboj proti hitlerovským okupantům.

Statisíce českých vlastenců se nikdy nesmířily s fašistickou porobou a tak bezprostředně po okupaci se začal rozvíjet domácí odboj.

Vedle tohoto domácího odboje se současně vytvářel i odboj zahraniční. Jeho hlavním posláním bylo nejen napomáhat domácímu odboji, ale především aktivně bojovat proti nepříteli na bojištích II. světové války po boku spojenců. Hlavní střediska zahraničního odboje vznikala ve Francii, Polsku, ve Velké Británii, USA a v SSSR.

Právě v Sovětském svazu vzniklo významné odbojové centrum tvořené z čs. vojenské skupiny v Polsku.

Byla zastoupena především z bývalých vojáků z povolání a záložníků.

Jak však narůstalo ohrožení Polska ze strany hitlerovského Německa, došlo k narušení formování čs. vojenské jednotky a ta se musela po složitých politických jednáních přesunout na území Ukrajiny. Vzhledem k politické situaci v Evropě byla jednotka zadržena a musela čekat na nová rozhodnutí.

Ta přišla ihned po napadení SSSR, kdy 22. června 1941 zahájilo hitlerovské Německo válku proti Sovětskému svazu. Padla tak Stalinova politika paktování s Hitlerem a před východním odbojem se otevřely nové perspektivy. Mezi SSSR a ČSR byla podepsána Úmluva o vzájemné spolupráci po dobu války proti společnému nepříteli. Její součástí byl i souhlas, aby byly na území Sovětského svazu vytvořeny národní čs. vojenské jednotky. Sovětský svaz se tak stal první velmocí, která v nové situaci zcela bez jakýchkoliv podmínek uznala samostatnost a celistvost Československé republiky. Co následovalo v pozdějších letech, bylo odrazem již jiné politické situace.

Za místo formování čs. vojenské jednotky bylo určeno městečko Buzuluk. Ihned se v něm rozběhl intenzivní a náročný výcvik, ztěžovaný složitými materiálními, sociálními i klimatickými podmínkami. Obtíže však pomáhalo našim vojákům překonávat vědomí, že se brzy střetnou s nenáviděným nepřítelem v přímém boji.

Dne 30. ledna 1943 odjel 1. čs. samostatný polní prapor na frontu a v březnu téhož roku zasáhl do bojů u vesničky Sokolovo. Rozhodujícím dnem se stal 8. březen 1943, kdy naši vojáci splnili svůj bojový úkol za cenu nesmírných obětí a odvahy udržet svůj prostor. V bojích u Sokolova náš prapor prokázal bojovou zdatnost i morálku. Při obraně Sokolova si hrdinně vedl nejen pozdější hrdina SSSR kpt. Otakar Jaroš, ale velkou statečnost prokázal i občan našeho města plk. Lumír Písařský.

Z praporu se postupně stává brigáda, která úspěšně zasahuje v bojích o Kyjev a vede si statečně u Bílé Cerekve a Žaškova. Sovětské velení ocenilo podíl 1. čs. samostatné brigády udělením vysokých řádů nejen brigádě, ale i řadě jednotlivců.

Po bojích na Ukrajině se otevřela cesta k osvobození republiky. Bez ohledu na určité koncepty organizování odboje v řadách čs. vojenských jednotek přetrvávalo odhodlání porazit nepřitele. Postupně se hlásili další a další dobrovolníci a proto byl zřízen 1. čs. armádní sbor v SSSR, zformovaly se 2. čs. paradesantní brigáda, tanková brigáda a řada dalších vojenských jednotek.

Koncem července r. 1944 se 1. čs. armádní sbor dal do pohybu a za neustálého výcviku se přibližoval k hranicím republiky. Jelikož sovětské velení změnilo své rozhodnutí a část svých sil spolu s 1. čs. armádním sborem přesunulo na pomoc Slovenskému národnímu povstání. Operace pod názvem karpatsko – dukelská byla velice náročná a stála mnoho životů. Vojáci sváděli krvavé bitvy o jednotlivá území a pomalu se přibližovali ke státní hranici. Začátkem

října vstoupili první českoslovenští vojáci na území vlasti a naši vojáci tak přestali být zahraničním vojskem. Byli konečně doma!

Tím však krvavé a lité boje neskončily. Nepřítel tvrdě odolával, avšak armádní sbor šel nezadržitelně kupředu. Přes boje na Slovensku na levém křídle 4. ukrajinského frontu zasáhla do bojů na ostravském směru 1. čs. samostatná brigáda, která rovněž svůj úkol splnila.

Vítání příslušníků Sovětské armády občany města v květnu 1945.

Do kapitulace Německa zbývalo již jen několik dnů, když jednotky prvního čs. armádního sboru pokračovaly v osvobozování republiky. Jako první si proklestila cestu na Moravu 4. brigáda a 4. května 1945 za pomoci partyzánů osvobodila Vsetín. Současně naši samopalníci a tankisté úspěšně bojovali u Nového Jičína a Mošnova. V rámci 38. armády se zúčastnili pražské operace i českoslovenští tankisté a samopalníci.

Dne 17. května 1945 zakončili vojáci z východu slavnostním pochodem na historickém Staroměstském náměstí svou úspěšnou bojovou cestu.

Je potěšitelné, že mezi těmi, kteří bojovali za naši svobodu byla i řada našich spoluobčanů z Hranic a blízkého okolí.

Bohužel, už nejsou mezi námi. Válečné útrapy, nemoci a různé životní situace

Pplk. v.v. Jan Horban, příslušník 1. čs. armádního sboru v Sovětském svazu se svými válečnými vyznamenáními.

se velmi výrazně podepsaly na jejich zdraví a tak jediným žijícím příslušníkem 1. čs. armádního sboru je pplk. v.v. Jan HORBAN, který přišel Dukelským průsmkem až do Prahy.

Velmi výraznou osobností východního protifašistického odboje byl plk. Lumír PÍ-SARSKÝ, jeden z nejmladších příslušníků naší jednotky v Buzuluku a přímý účastník bojů u Sokolova. Jako velitel legendárního tanku LIDICE v rámci tankové brigády se zúčastnil řady bitev, včetně osvobozování ocelového srdce republiky Ostravy.

Vzpomínku a úctu si zaslouží rovněž plk. Jiří LUKAČKO, účastník bojů na území SSSR i přímého osvobozování Československa. Po válce prošel řadou velitelských funkcí, byl dlouholetým velitelem posádky v Hranicích. Věrně po boku mu stála jeho manželka Eugenie, účastnice bojů na Dukle.

Nelze zapomenout na Jana GERNEŠE, který byl vážně zraněn na Dukle a svou bojovou cestu nakonec zakončil v našem městě.

Naše poděkování patří desátníku Josefu KŘÍŽOVI a svobodníkovi Rajmundu SLÁMOVI. Oba vstoupili do armádního sboru, a i když na různých funkcích, čestně plnili své úkoly. Josef Kříž jako velitel čtyř pěchoty a Rajmund Sláma v určitém období i jako osobní spojař armádního generála L. Svobody.

Naši občané mohou být hrdi na plk. Jana BUČKA, který než přišel k 1. čs. armádnímu sboru, se zúčastnil SNP v partyzánské jednotce KRIVÁŇ.

Dalším ze statečných byl mjr. Štěpán ANDREJČUK. Jako dvacetiletý bojoval v řadách čs. jednotek na našem území a ani zranění jej neodradilo od pokračování služby vojáka.

Vzpomeňme i na další příslušníky 1. čs. armádního sboru Michala PÍKARA, který nastoupil k polnímu praporu v Buzuluku a s československou vojenskou jednotkou došel až do Prahy.

Snad se nám podařilo podchytit v tomto katalogu všechny bojovníky za svobodu z východu. Ocenění si zaslouží i paní Marie Kratochvílová, která osobně navštívila všechny nejbližší a přátele těchto statečných občanů a pomohla sestavit jejich životní osudy a zmínit se o nich v tomto katalogu, který by měl být průvodcem návštěvníků „Síně tradic odboje“.

NA NIC NESMÍ BÝT ZAPOMENUTO – NIKDO
NESMÍ BÝT ZAPOMENUT!

Pplk. Mgr. Miroslav RAINDL

Plk. Lumír Písarský, velitel legendárního tanku Lidice

Oběti II. světové války a koncentračních táborů

Přehled obětí II. světové války je sestaven podle brožurky Okresního vlastivědného muzea J. A. Komenského v Přerově: „Nebylo bezejmenných hrdinů“. A přestože byl doplněn, není zcela úplný zvláště v oblasti holocaustu.

Seznam obětí II. světové války zahrnuje padlé v bojích za svobodu na Západě i na východní frontě, dále pak popravené odbojáře a konečně oběti z koncentračních táborů, jichž je největší počet.

Jejich popravy se konaly v Berlíně – v Plotzensee, ve Vratislavi, Drážďanech, Lipsku, ale i v Praze – Pečkově paláci a na Pankráci, v Brně Pod kaštany.

Pro úplnost uvádím ještě nejznámější koncentrační tábory, v nichž zahynuly statisíce lidí: Mauthausen, Buchenwald, Dachau, Flossenbürg, Waldheim, Sachsenhausen, Belsen – Belsen a v protektorátu Terezín.

Nejvíce obětí zahynulo v koncentračním táboře Osvětim a v jeho pobočných táborech – Treblinka a Trostener, kde byla vybudována tzv. „továrna na smrt“. V ní byly spalovány oběti v 5 kremačních pecích, údajně s maximální kapacitou několika tisíc mrtvol denně.

CHARAKTERISTIKA OBĚTÍ VE II. SVĚTOVÉ VÁLCE

- Počet obětí v hranickém okrese - 789 občanů
- z toho v samotných Hranicích (soudní okres - 453 občanů)
- v Lipníku n. B. (soudní okres - 256 občanů).

V sousedním přerovském okrese podle tohoto seznamu přišlo o život 404 občanů – hrdinů.

V bojích za naše osvobození padli na frontách:

ANGLIE: Josef Ples - obléhání Dunkerque
letci: Josef Ocelka a František Zapletal

SSSR: npor. Alois Fröhlich a Kurt Wolf Jar. Švarc (zahynul při heydrichiádě v Českobratrském kostele Cyrila a Metoděje v Praze).

Nacistické gestapo se zaměřilo na české společenské organizace případně na občany činné v politických a společenských organizacích, zejména v Sokole: Florián Beneš, Karel Michalík, Libor Dohnal, Josef Číhal, Rudolf Prudil a Žofie Šnajdrová.

Z řad členů skautů obětovali životy: Jindřich Pírek, Zdeněk Ruml, Josef Pitucha, Jan Čech a Štěpán Adámek.

Politití pracovníci: Antonín Čížek, Ludvík Hahn, Rudolf Palička a Robert Krall.

Později se gestapu podařilo odhalit činnost odbojové organizace – především vojenskou „Obrana národa“ – vytvořenou z příslušníků Čs. armády. Z nich uvádím: divizní generál Otakar Zahálka, generál Macháček, plukovník Václav Talášek, plukovník Livečka a důstojníci Václav Pukl a Rudolf Řípa a Jan Chvatík. Z řad praporčíků to byl rtm. Jan Čech a občané Hubert Pavézka, Alfréd Urban aj.

Odbojová skupina „CLAY-EVA“ pracovala po celou dobu války v Hranicích. Vedoucím skupiny byl Jaromír Pukl a Václav Renert, kteří byli popraveni v koncentračním táboře Mauthausen měsíc před skončením II. světové války.

Z ilegální skupiny „Lvíce“ obětovali životy: Ota Keblovský a Dobroslov Sobek.

Ve Slovenském národním povstání padli Josef Holub, J. Bednařík a Rudolf Kuchař. Při přechodu hranic na Slovensko byli oběšeni Oldřich Neuman a J. Koňářik. V boji na hranici padl František Mašláš.

Při pokusu dosáhnout německý sklad zbraní byli nášlapnou minou roztrženi Antonín Tomeček a Ladislav Unar.

Snažil jsem se podat stručnou charakteristiku obětí obou světových válek, ale hlavními oběťmi byli docela prostí občané, kteří nebyli nikde organizováni a nezúčastnili se ani odbojové činnosti. To prokazuje, že boj za naši svobodu byl záležitostí celého českého národa bez rozdílu politické příslušnosti, náboženského přesvědčení či věkové hranice.

HOLOCAUST

To byl název pro vyhlazování občanů židovského původu a cikánů z čistě rasových důvodů. Až na výjimky (npor. Fröhlich, Krall a Hahn) to nebyli většinou přímí účastníci odbojové činnosti.

Holocaust je nejtragičtější skutečností vyvolanou teorií rasismu. Milióny lidí byly

Alois Fröhlich 1915–1944

Jaromír Pukl 1899–1945

Vladimír Talášek 1901–1942

hnány bez rozdílu věku s plným vědomím toho, co je na konci čeká, do plynových komor. V nich pak byly jejich mrtvoly spalovány.

Pronásledování Židů bylo uskutečňováno německým wermachtem, jehož vojska obsadila takřka celou Evropu.

Nejlepší charakteristiku o Hranicích podává tzv. „Terezínská pamětní kniha“. Obsahuje seznam obětí transportu AAF Olomouc z Hranic do Terezína, k němuž došlo 26. června 1942.

Terezín byl městem, z něhož byly vysílány transporty Židů do Osvětimi, případně jiných koncentračních táborů. Tento transport čítal celkem 900 osob (mužů, žen i dětí). Z nich se domů vrátilo pouhých 44 vězňů. Znamená to, že nacismus ukončil životy 856 hranickým občanům. Ze zbylých 44 navrátilivších se, dnes již žijí jen paní Ilsa Steinbergová a Lydie Fuchsová.

Holocaust, i když není přímým odbojem, charakterizuje zločinnost nacistického režimu, jemuž padlo za oběť na 5 milionů zavražděných. Je zcela jisté, že seznam obětí sestavený v publikaci „Nebylo bezejmenných hrdinů“ je neúplný.

Přehled vězňů občanů, kteří se vrátili z koncentračních táborů se nepodařilo zpracovat. Chybí kartotéky osvobozených politických vězňů z poválečného období.

Z neúplné kartotéky je sestaven seznam 75 vězňů z koncentračních táborů. Také tento je neúplný, neboť v něm nejsou zařazeni vězňové, kteří nebyli organizováni v SPFB případně „Svazu osvobozených vězňů“ a nezahrnuje ani politické vězně, kteří zemřeli v letech 1945 až 1967, neboť tato kartotéka se ztratila.

Ing. Josef BLAŽEK

Žofie Šnajdrová 1886–1943

Josef Ocelka 1909–1942

III. odboj - proti komunistické totalitě

Motto

Říkám si, že v tom neustálém zápasu
o lepší příští národa a lidstva stál
jsem na straně dobré. To vědomí stačí,
aby život člověka byl krásný, a jak se
říká, šťastný.

T. G. Masaryk

Komunistická propaganda předkládala našemu národu tzv. „vítězný únor“ jako vítězství pracujícího lidu nad reakcí. Tradičně se udávala jako příčina krize demise „reakčních ministrů“, jejíž přijetí prosadil Gottwald u presidenta Beneše. Je to pustá lež, protože již po podepsání Košického vládního programu dělali komunisté vše proto, aby se chopili moci neústavní násilnou cestou. Košickým vládním programem, vypracovaným za patronace Moskvy, se podařilo komunistické straně spoutat ruce demokratickým silám. Například zákaz Agrární strany, která byla známá svým nekompromisním programem proti komunistům. Tak si komunisté připravili podmínky k únorovému pučistickému vystoupení a za pomoci hrozby vyzbrojené milice a vybraných složek Bezpečnosti k uchopení veškeré moci v zemi. Počáteční poválečná představa některých politických proudů u nás o spolupráci v tzv. „socialistickém bloku“ nahrávala komunistickým záměrům. Obyvatelstvo nebylo dostatečně informováno o hrozbě ztráty státní suverenity v důsledku rozkladné činnosti „páté kolony“ ve prospěch velmocenských ambicí SSSR.

Všechna dnes známá pochybení poválečné nekomunistické politické reprezentace, přivedla celý národ do komunistického čtyřicetiletého otroctví. Krátce po násilném převzetí moci komunisty nastalo otevřené pronásledování a zastrasování, likvidace nepohodlných osobností a institucí. Přijetím zvláštních bezpečnostních zákonů a pomocí zásad do praxe zaváděného zákona třídního boje byl vytvořen prostor a podmínky k nástupu nekontrolované brutální moci. Zběsilost komunistické strany, umocněné lidovými milicemi, dovedla nalézt nepřítel i v té nejzapatlejší vesnici. Ustavené státní soudy, složené z pokrokové inteligence nebo bezzásadových přísluhovačů a prospěchářů, počaly s bezpříkladným zaujetím zaplňovat naše věznice a koncentrační tábory. Za zdmi věznic a ostnatými dráty lágrů se setkávali příslušníci všech stavů a profesí: politici, představitelé armády, duchovní, živnostníci, zemědělci i dělníci. Ačkoli se komunisté nazývali stranou dělníků, rolníků a pracující inteligence, právě těch bylo ve věznicích nejvíce.

Aby si komunisté legalizovali své zločiny, kterých se dopouštěli a své zločiny mohli nadále páchat, Národní shromáždění zvolené tzv. jednotnou kandidátkou Národní fronty, přijalo 6. 10. 1948 zákon č. 231/48 Sb., na ochranu republiky. Podle tohoto zákona směli komunisté vraždit, odsuzovat, krást, defraudovat, podvádět, unášet, lhát – prostě vše, co si umanuli – a vždy se tak dělalo „na ochranu republiky“. Národní shromáždění taktéž přijalo zákon č. 245/48 Sb., o táborech nucených prací a Československo se rázem dostalo mezi fašistické státy, proti nimž bojovalo. Podle § 3 tohoto zákona, o zařazení do tábora a o době strávené v něm, rozhodovaly tříčlenné komise, jejichž členy a náhradníky jmenovaly krajské národní výbory. Komunisté mohli legálně pokračovat v započaté genocidě demokratické veřejnosti. V roce 1949 vznikla Mezinárodní komise proti režimům koncentračních táborů CICRC. Pod tlakem světové demokratické veřejnosti byly TNP v r. 1954 jako zrušeny. Ve skutečnosti byly přejmenovány na převýchovné tábory. Od vzniku těchto táborů jimi prošlo 210 – 220 tisíc osob od 15 do 60 let. Kdo prošel těmito tábory nikdy na ně nezapomene.

Komunistům na Hranicku nebylo po chuti, že mají na obyvatele malý vliv. Hlavně to bylo tím, že jak v Hranicích, tak v okolních vesnicích, byl silně zakořeněn náboženský cit. Jasně se to projevilo ve volbách r. 1946, kdy jasně zvítězily nekomunistické strany - hlavně strana lidová. V předválečných Hranicích byli komunisté zanedbatelná skupina osob poctivé práce se štítlých. Teprve v r. 1945 při příchodu Rudé armády, po návratu vězňů z koncentračních táborů a demobilizovaných příslušníků Svobodovy armády, začíná nová éra komunistů. Nalákání snadným rozkradením majetku po Němcích, již se opájeli naději, že jako v SSSR budou zabavovat a krást majetek svých zámožných spoluobčanů. Nakonec v r. 1948 se toho dočkali. První perzekuce proti demokraticky smýšlejícím občanům se komunistům jako záminka hodila tradiční Mariánská pouť na sv. Hostýn počátkem léta. V předvečer hlavního dne pouti se u ohňů zpívaly národní a orelské písně. Některé skupiny Orlů provolávaly protikomunistická hesla. Krátce po té nastalo otevřené pronásledování členů Orla, katolických žen a mládeže.

Nejpronásledovanější skupinou občanů na Hranicku byli členové Lidové strany. Spojení Lidové strany s katolickou církví, jakoby tuto stranu předurčilo k úplné likvidaci. Nakonec, aby Gottwald zachoval zdání demokracie a mohl propagandisticky využívat zdání, že u nás je řada stran, nejen komunisté, ponechal Lidovou stranu. Zatímco v r. 1946 měla Lidová strana 503 tisíc členů, po Plojharově převzetí počet členů klesl na 33 141 člena. Přitom o nových členech rozhodovaly národní výbory, o čemž mohou vypovídat věznění členové Lidové strany, kteří se vrátili z vězení na „Amnestii“ v r. 1960.

Také skupina demokraticky a vlastenecky smýšlejících důstojníků a akademiků se rozhodla čelit komunistickému teroru. O tom podávají zasvěcené a vyčerpávající svědectví členové Vojenského sdružení rehabilitovaných.

Rovněž vesnice kladly houževnatý odpor proti násilné kolektivizaci. Náboženská uvědomění a tradice, s láskou k rodné hroudě, pěstované po staletí pokolení po pokolení, byly příčinou, že socializace venkova byla tak zdoluhavá. Nakonec v každé obci se našlo několik Jidášů, kteří to komunistům usnadnili.

Také z Hranic a okolí se zúčastnili XI. všesokolského sletu cvičenci Sokola. Členy Sokola byla řada příslušníků Čs. strany socialistické.

Vzhledem k tomu, že prezident dr. Edvard Beneš krátce před sletem odmítl podepsat novou Ústavu a odstoupil z úřadu, lidé poznali, že pan prezident s komunistickým pučem nesouhlasil. Proto došlo k tomu, že ze slavnostního sokolského průvodu se stala mohutná protikomunistická manifestace. Kolem sochy sv. Václava pochodovali Sokolové směrem k Můstku. Po celé délce průvodu byli rozestaveni Skauti, kteří rozdávali vlajky Spojenců, červeno-bílé karafiáty a tištěná aktuální hesla. V průvodu se neobjevila jediná rudá vlajka. Na Staroměstském náměstí, kde na tribuně seděl Gottwald a další komunističtí zločinci, Sokolové zmlkli a většina z nich se odvracela směrem od tribuny. V Pařížské třídě průvod znovu ožil a dál provolával slávu prezidentu Benešovi. Byla to lekce, kterou Sokolům komunisté nikdy nezapomněli. Nastalo masové zatýkání a řada Sokolů se vrátila z komunistických koncentráků až v roce 1960 na amnestii. Také Skauty a skautskou symboliku komunisté nenáviděli. Proto jednou z mnoha pronásledovaných organizací byli právě Skauti. Sotva s velkým štěstím přežili fašistickou okupaci a válečné útrapy a sotva se stačili znovu zorganizovat, přišel komunistický puč. A hned příští rok k 30. 9. 1949 skautskou organizaci zrušili. Skautskou symboliku se komunistům nikdy nepodařilo vymýtit. Valná většina Skautů nikdy nepochodovala v modrých košilích pod rudými vlajkami. V každé věznici a komunistickém lágru byli také Skauti, kteří si právem našli místo v dlouhém protikomunistickém odboji. Rudá mlha se rozplynula a skautské ideály žijí dál.

Všichni, kteří jsme v padesátých letech prošli komunistickými lágry a kriminály a přežili jsme dobu věznění, vzpomínáme se smutkem v duši a slzou v oku na všechny oběti komunistického teroru, kteří dobu rudého běsnění nepřežili. Obrovskou úctu a dík si zaslouží všechny ženy, matky, manželky a milé, které obětavě nastavovaly životy své i svých dětí. Byly oběti perzekucí, šikan a znevažování. Násilím byly vyháněny ze svých domovů – mnohdy s žádným existenčním zajištěním – do neznámých končin.

Na základě toho, co jsme prožili ve vyšetřovnách StB, můžeme dosvědčit, že se tam páchala zvěrstva. Lidé byli voděni k výslechům se zavázanýma očima, poháněni pendrekem, mnohdy spoutáni na rukou i nohou. Byli fyzicky týráni. Byly jim vyraženy zuby, lámány kosti. Při výsleších byli oslepováni světly a odpírána potrava a tekutiny. V noci jim byl znemožňován spánek. Častokrát byli v noci buzeni a přinuceni dělat dřepy a kliky až do zemdlení.

Také v komunistických kriminálech a lágrech jsme byli týráni v korekcích a samovazbách, byli jsme vydáni na pospas zlobě a nenávisti vězeňských dozorců.

StB má na svědomí všechny zločiny padesátých let. Byla vybudována komunistickou stranou a řízena sovětskými poradci; byla hlavním nástojem komunistického teroru. V jejich řadách byly soustředěny nejhorší živly, které se neštítily ani vražd nevinných obětí. Tito lidé ovládali celý veřejný život. Teror, popravky a vysoké tresty měli zastrašit všechny, kteří nechtěli přijmout komunistický puč, násilnou kolektivizaci venkova, omezení náboženských svobod a odpírání základních lidských práv. Byli to fanatici, kteří byli schopni mučit a vraždit lidi jen proto, že měli odlišný světový názor.

Během své neomezené vlády komunisté popravili 240 politických odpůrců včetně jedné ženy. V komunistických mučirnách utloukli k smrti, v lágrech a věznicích tzv. na útěku a při pokusu o přechod státní hranice zastřelili 18 000 lidí. Z politických důvodů uvěznil přes 130 000 lidí. O komunistickém charakteru svědčí skutečnost, že se dosud svým obětem alespoň neomluvili.

Vrátili jsme se ve vzpomínkách do padesátých let. Pro dnešní dobu je stálým varováním, aby náš národ si vzal z uplynulých let poučení, aby se podobné hrůzy již nikdy neopakovaly. Řada politických vězňů žije stále se vzpomínkou na prožitá psychická a fyzická strádání, jen někteří jsou ochotni o svých zážitcích hovořit. Když jsem sestavoval seznam obětí komunistického teroru na Hranicku, řada z nich odmítla, aby jejich jméno v něm bylo uvedeno. Nejsou slepí a vidí, že komunistická byrokracie je stále u moci, že ze soudruhů jsou vážení podnikatelé a že jen slušnější z nich vyměnili stranické legitimace za jiné a opět rozhodují o osudech normálních poctivých lidí.

My všichni, kteří jsme prošli peklem komunistických lágrů a kriminálů, věříme, že z mladé generace nezatížené komunistickou výchovou, vyrostou lidé, kteří svými dobrými lidskými činy udělají vše pro demokratickou budoucnost svou a celého národa. Že opět budou mít svou vážnost – pojmy jako je pravda, svoboda, spravedlnost, poctivost, moudrost, snášenlivost a skromnost. Že čistota lidského ducha zvítězí nad vše pohlcující chamtivostí. Aby opět platilo, že kdo je člověkem za všech okolností, má jednat jako člověk.

Za sebe a řadu svých kamarádů mohu prohlásit, že netoužíme po pomstě, ale po spravedlnosti. A vždy se můžeme každému podívat do očí a bez pocitu hanby či viny říci: „Ano, já jsem taky ‚mukl‘.“

Český národ po celé sérii tragických omylů a zkušeností by měl být jedním z politicky nejmoudřejších národů světa. Jsme my vůbec schopni se ze svých bohatých historických zkušeností poučit a vyvodit z nich důsledky?

Josef ČOČEK
*místopředseda Konfederace politických
vězňů, pobočka Přerov*

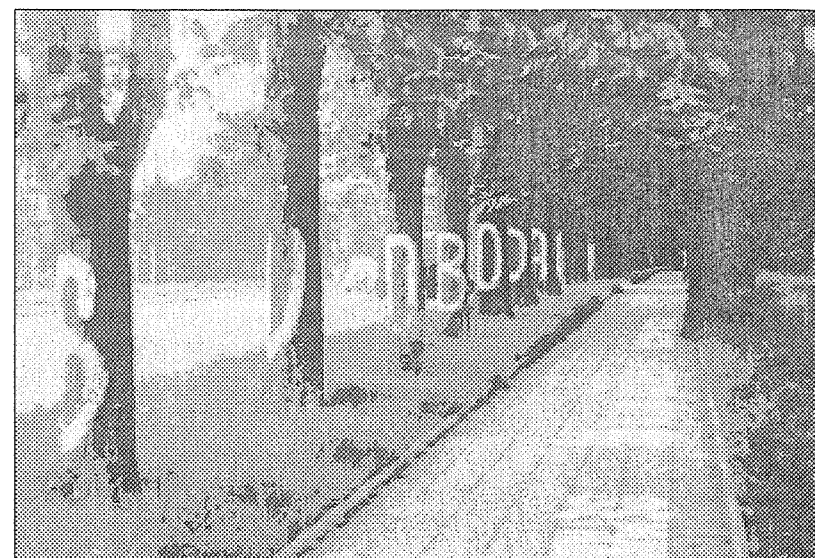
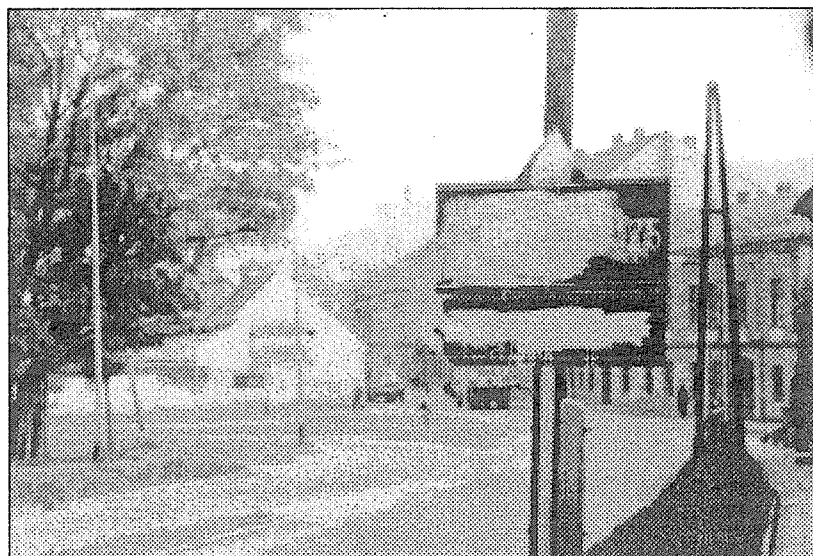

Objektiv pplk. Milana Dobrotky zachytil slavnostní atmosféru Vojenské sekce Konfederace politických vězňů bývalých učitelů VA a akademiků při setkání v Zrcadlovém sále Vojenské akademie v Hranicích v roce 1995.

Fota z okupace Hranic Sovětskou armádou v srpnu 1968 pocházejí z objektivu Milana Pšenky.

Dějiny odboje – problém nelítostného zápasu dobra a zla

V roce 1937 vydal major dělostřelectva Karel KAVENA obsáhlé „Dějiny dělostřeleckého pluku 1 Jana Žižky z Trocnova“. Při úvahách o vzniku I. světové války uvedl: „Je jisté, že ani dnes po více než dvacetiletém časovém odstupu, nelze příčiny světové války přesně a zcela jistě určit, aby se k nim upouťaly zraky dosud nezacelených ran jako k jedinému a skutečnému viníku války, a aby celou svou podstatou zastrášovaly každého, komu slovo VÁLKA a její význam tvoří jedinou cestu k představě, vedoucí k dosažení vytčených cílů. Každý stát, zúčastnivší se světové války, postavil před ohlas svého ultimáta a vyhlášení války svému národu do očí řadu bolestí, běd pravdivých i nepravdivých, nebezpečí, hrozcích ze strany nepřítelovy a upoutal a uměle vybičoval fantazii svých příslušníků až do míst, kde vznětlivost přechází často v nerozvážnost, ke kroku, jehož výsledek leží vždy a bez výjimky pro každého v temnu neznámého budoucna“. /1/

Objektivní autor dokonce ani v dramatickém období přímého ohrožení Československé republiky, demokratického státu, o jehož vznik se účastí v legiích osobně přičinil, nepodlehł svůdnému nacionálnímu vábení a s neskrývanými rozpaky přemýšlel o příčinách do té doby nepřekonané evropské tragédie, která do dějin vešla pod skromným názvem I. světová válka.

Ve stejné době, 1. srpna 1937 v Hranicích, při XVI. slavnostním vyřazení absolventů Vojenské akademie, oslovil mladé poručíky velitel školy, brigádní generál Otakar Zahálka (1891–1942):

„Naši mladí kamarádi! Stáváte se důstojníky v roce, v němž celá republika vzpomínala 20. výročí zborovské bitvy a uctívala památku zborovských hrdinů... Chci, abyste dříve než budete přísahat na prapor Vojenské akademie, měli v duších jasno. Abyste přísahali čistým a celým srdcem Československé republice, do jejichž služeb se dáváte z vlastní vůle a beze všech výhrad NA ŽIVOT a NA SMRT... Milujte svou vlast a své povolání nade vše! Buďte muži v nejkrásnějším smyslu tohoto slova. S přímou páteří, neschopnými přetvářky a lži. Vystříhejte se vlastností malých lidiček – malicherných, závistivých a mstivých!

Čest buď vám dražší než život – čest vlastní, čest kamarádů, čest zbraně, pluku, armády.

Buďte vždy pevní jako skála, ale mějte při tom v hrudi JEMNÉ LIDSKÉ SRDCE.“ /2/.

Odborný vojenský měsíčník „VOJENSKÉ OBZORY“ otiskl ohlasy projevu, který byl tehdy přenášen Československým rozhlasem:

„Řeč Vašeho pana velitele akademie byla tak překrásná, tak dojemná a tak vroucně otcovská, že jsem plakala pohnutím. Víím, že srdce všech mami-

nek, ať přítomných nebo jen poslouchajících, si zcela získal, a jistě všechny s vděčností na něj budou vzpomínat... Jsem ráda, že i já jsem Tě vychovávala v myšlence „k sobě být tvrdým a přímým, ale k druhým mít soucitné srdce“. Jsem přesvědčena, že z Tebe bude dobrý voják, neboť Tvoje nadšení a láska k stavu, který jsi si zvolil, je vskutku jedinečná“ /3/ napsala svému synovi jedna z maminek.

V hlavním městě Československé republiky v Praze, nad kterou se již vznášely husté černé mraky nacistického nebezpečí, ostře mezi sebou na stránkách dobového tisku polemizovali profesor Vysoké školy válečné, stálý spolupracovník Lidových novin, plukovník generálního štábu Stanislav Yester, vlastním jménem Emanuel MORAVEC (1893-1945) a světově proslulý český spisovatel Karel ČAPEK (1890-1938). Pozdější český hitlerovský kolaborant č. 1 rok před tragickým Mnichovem vytykal blízkému příteli T. G. Masaryka, že v době ohrožení státní suverenity a národní svébytnosti píše o kočičkách, pejscích a zahrádkách.

Dne 4. 2. 1937 Karel Čapek v „Důstojnických listech“ odpovídal:

„Muži a zbraně vždycky bojují o něco a za něco. Bojuje se za národ a mateřskou zemi. Za národ, to znamená za jeho svobodu a duchovní nezávislost, za jeho duševní a hmotnou pohodu, za jeho jazyk, za životní autonomii, bojuje se za lásku, za ženu a děti, za rodný kraj, za vlastní zahrádku, za domácí kraj i rodné políčko, za pravdu, za víru, za intimitu domova a za všechno, co dává lidskému životu plnou hodnotu. A tady, myslím, má svůj zvláštní úřad a poslání všechna dobrá literatura, všechno národní umění a myšlení, neboť odívá krásou a poznáním svůj národ, svou zemi, zpodobuje jejich tvář a šlechtí je klenoty kulturními... Nejsem sice voják, ale myslím, že ve válce rozhodují i MRAVNÍ STRATEGIE, že se jinak bojuje o výboj a slávu a jinak o právo, svobodu a lidství...

Nezvykejme si říkat, že vojáci potřebují něčeho jiného než ostatní národ okopávající své zahrádky nebo opěvují západ slunce. My všichni potřebujeme tanků i básníků, chlapů bojových i žen hrajících si s dětmi. Nejsme dva světy: vojenský a civilní. Nejsme dva světy, nýbrž jediná obec bratří polem pracujících i kutících na práci míru a poznání.“ /4/

V hroživém roce 1937 se díky moderním informačním prostředkům promítly na stránky novin a časopisů názory prostých legionářů, milujících maminek a uznávaných spisovatelů i pozdějších zrádců a kolaborantů. Díky Vojenské akademii a výjimečnému veliteli, jehož tehdy měla, do republiky a celé Evropy znělo i jméno malého města ve středu Moravy, které snad i symbolicky neslo jméno HRANICE.

Pro čestné české vlastence byly HRANICE a VOJENSKÁ AKADEMIE výrazem pevnosti a cti. Ztělesněním nesmiřitelného odhodlání vzepřít se teroru a násilí, uhájit demokracii, svobodu a národní svébytnost. Jestliže po 70 letech právě v kasárnách pojmenovaných po hrdinovi protihitlerovského odboje di-

vizním generálovi in memoriam Otakaru Zahálkovi, otevíráme památník hrdinům I., II. a III. odboje, je to vlastně jen první krok nás potomků, kteří jsme se dožili vítězství ideálů, za které pokládali své životy legionáři, vojáci z povolání i bratři polem pracující v zápase s krutým fašismem i dosud neprávem opomíjení hrdinové, kteří se dokázali vzepřít i zločincům, zaštitěným pseudovědeckými frázemi o třídním boji a vnutřím nelítostnou válku vlastnímu národu.

Ve spleti politických událostí, kdy se zlo maskovalo líbivými hesly o posvátném poslání monarchie či rasové čistotě nebo beztrždní společnosti bez útlatu a vykořisťování, udrželi správný směr obtížné lidské plavby díky jedinému spolehlivému majáku – svému čistému svědomí.

Ve XX. století se často zlo šířilo jako sociální pandemie. Zahraniční novináři, kteří po boku svých německých přátel sledovali hysterické výlevy „Vůdce“ před desetitisíci zfanatizovanými davy, s hrůzou konstatovali, že i jejich němečtí kultivovaní a vzdělaní kolegové na místě barbarského představení ztrácejí soudnost, kritický nadhled a lidskou důstojnost. Jako opojnou drogou se nechali uchvátit cíleně šířenou lží a přetvářkou.

Ani dnes není zlo definitivně poraženo. V postkomunistické Evropě našlo nové přitažlivé převleky. V zájmu míru a štěstí musí být demaskováno. Jediným světélkem v bludišti politických intrik i nadále zůstává lidské svědomí. Nechť je náš sborník skromným ukazatelem příkladu obyčejných lidí, kteří však ve zlomových okamžicích dějin naslouchali volání potlačovaného dobra. Nechť i my spolu s indickým nositelem Nobelovy ceny za literaturu R. Thákurem nalezneme neviditelnou cestu pravdy: „Na širém moři, v modrém nebi jsou neviditelné stezky. Stezka je označena křídly ptáků, září hvězd, květy různých období. A já se ptám svého srdce: „nepoznáváš snad svou krví neviditelné cesty?“ /5/

Použitá literatura:

1. Karel Kavena: Dějiny dělostřeleckého pluku 1, Praha 1937, str. 1
2. časopis VOJENSKÉ ROZHLEDY 9/1938, str. 19
3. tamtéž, str. 21
4. Důstojnické listy 4. 2. 1937, str. 2
5. Jacq Lacourt: „Odvaha k víře“, Praha 1991, str. 31

Pplk. v.v. Václav BEDNÁŘ

Příběhy vojáků a osudy

Jeden z mnohých

Po vyřazení v roce 1946 jsem byl přidělen do Vojenské akademie jako instruktor střelecko-technického výcviku praporečnických minometů, u 4. roty pěchoty. Velitelem akademie byl brig. generál Jan Květoň, zástupcem plukovník – Alexandr Korda. Výuka i výcvik probíhaly hladce, vztahy mezi důstojníky a akademiky byly dobré. Ale již koncem roku 1947 se tyto vztahy zhoršily, atmosféru akademie opanovala nedůvěra a nejistota, která vyvrcholila v únoru 1948, kdy nastalo přemísťování a propouštění důstojníků i vojenských akademiků. Byla pryč doba nadšení z dobře vykonané práce. Vše se řídilo politickými hledisky. Manipulovalo se i s pořadím akademiků. Premiantem se měl stát akademik Radovan Procházka, skutečně nejlepší ze všech. Nestal se jím, poněvadž nebyl komunista. Zanedlouho jsem se s ním setkal ve vězení, rovněž s kpt. Kouřilem, kpt. Budínským a dalšími přáteli.

Byl jsem zatčen 26. 5. 1949 a odsouzen 12. 9. 1949 ve skupině plk. Alexandra Kordy k trestu 5 roků, který mi byl v roce 1951 zvýšen na 20 roků. Po soudu jsme byli odvezeni do trestnice Bory, byl jsem umístěn na samovazbách, v nichž jsme drali peří. Norma byla tvrdá, půl kila peří za den. Za nesplnění normy byla korekce a trestní dávka jídla. Korekce - to byly samovazby v podzemí, kde byli vězni týráni hladem, temnicí a bitím. Řada vězňů to nepřežila, diagnóza pak zněla: sebevražda nebo mrtvice. Nebylo žalobce – nebylo soudce.

Byl jsem zařazen, jako většina spoluvězňů, do nejhorší skupiny 3A. To znamenalo jednou za 6 měsíců dopis a návštěvu. V místnosti, kde se návštěvy konaly, byl vězeň od návštěvy oddělen dřevěnou stěnou s hustým drátěným pletivem a sklem. Ve výši pasu bylo zabudováno prkno, jako bývá u přepážek. Manželka mi přivezla ukázat osmiměsíčního syna. Abych ho vůbec uviděl, musela ho postavit na to prkno. V tom okamžiku se bachař rozeřval: „Okamžitě ho sundejte, nezařídili jsme to proto, aby to váš fracek zničil!“ Protestoval jsem proti této zběsilé surovosti. Ihned návštěvu ukončili, manželku se synkem vyvedli, mne také. Viděl jsem už jen, jak chodbou jde zdrcená plačící žena s dítětem v náručí. Mne dali do korekce se zákazem návštěv na 1 rok. Doma nevěděli, co se mnou je, ztráceli naději, že žiji. Jen z dopisů kamarádů se z náznaků, utajených před cenzurou, utěšovali, že žiji.

Život na Borech byl permanentním bojem o přežití. Ne všem se to podařilo. Snesitelnost výkonu trestu je úměrná zdravotnímu stavu. Vězni nebyli léčeni, ale jen udržováni při životě, byť v kritickém stavu. Ale to již bylo často

pozdě. Vysoká úmrtnost na TBC, později také na rakovinu, se kterou byli poslání na Bory z uranových dolů. Zákon dával u těchto vězňů možnost propuštění, ale to byla pouze teorie, praxe byla nelidská, jako celý nestvůrný systém.

V květnu 1951 jsem byl eskortován na Pankrác k dalšímu soudu. Byl jsem na samotkách oddělení 3A, naproti celám odsouzců k smrti. Tato etapa byla nejhorší za celých 11 let, prožitých ve vězení. Ve dnech, kdy odváděli odsouzence na poslední cestu do cel smrti pod nemocnicí, byla uzávěrka dříve. Slyšeli jsme kroky, otevírání cel a sestup po schodech. Podle počtu otvíraných cel jsme usuzovali, kolik chudáků jde na smrt. S každým odsouzcem jsme v duchu prožívali poslední hodiny jeho života. Příští den jsme počítali při vycházce odsouzence, kolik jich ubylo. Tenkrát byl pankrácký kat velmi výkonný. Stihl nad ránem popravit šest mužů. „Pracoval“ na dvou šibenicích. Stalo se tak při exekuci skupiny z Hostýnských hor. Sedmého, šedovlasého starého pana Čubu, toho dne nepopravili, byl příští den na vycházce. Měli jsem radost, že alespoň jeho život byl ušetřen. Popravili ho příští den.

Rok před mým odchodem na Pankrác čekala v rohové cele na smrt statečná a vzácná žena JUDr. Milada Horáková. Dne 27. 6. 1950 šla na smrt čtvrtá, poslední. Musela protřpět exekuci tří mužů, kteří byli zavražděni před ní. Jednou jeden dozorce prozradil, že někteří odsouzců umírají dlouho, podle zvláštního příkazu. Tak prý zemřel podplukovník František Skokan.

Po soudu, kde mi přidali 15 roků, jsem byl s dalšími vězni transportován na Jáchymovsko. Uranové doly potřebovaly další otroky. Práce tam byla těžká a nebezpečná, dozorci - příslušníci SNB, schopní všeho. Byli to příslušníci neblaze proslulé jednotky Jeřáb, v počtu asi 2500 mužů, která ovládala s armádou a pohraniční stráží oblast s krycím názvem Jizera, zahrnující region Jáchymova, Horního Slavkova a Příbrami. Do této oblasti patřilo 18 vězeňských táborů, kterými za 10 let prošlo 71 000 vězňů. Naši hlídači se snažili srazit nás až na dno lidské existence. Nebyli jsme pro ně lidmi, jen pracovní jednotkou, kterou mohli jednak vykořisťovat, jednak terorizovat dle libosti. Není divu, že se vězňové pokoušeli z tohoto bolševického „ráje“ uprchnout. Ale většinou útěk zaplatili životem, poněvadž při dopadení, byli téměř vždy povražděni. Útěk byl prozrazen a předpokládaný náskok zmařen. V průběhu příštího dne byli uprchlíci postříleni na místech, kde se vzdali, s výjimkou čtyř, kteří byli dopadeni v obydlených místech. Ti byli pak postaveni před soud a dva z nich popraveni. Po zmařeném útěku byl o půlnoci vyhlášen nástup tábora, na levém křídle stálo nákladní auto, které vyklopilo svůj hrůzný obsah, hromadu rozstřílených mrtvol. Museli jsem kolem nich pochodovat, abychom viděli, co nás čeká, když se pokusíme o útěk. Téměř všichni jsme se před mrtvými zastavili a smekli, přestože samopalníci okolo nás vyhrožovali a mířili na nás. To, co se stalo, byl výjimečný případ statečnosti lidí, kterým režim upíral základní lidská práva, i právo na život samotný. Byl to akt ztotožnění živých s mrtvými.

Vedle těchto krutostí, páchaných na vězňích, byli také vězňové okrádáni a to jak dozorci, příslušníci SNB, tak správou uranových dolů. Příslušníci nás jednak okrádali o potraviny, které použili pro sebe, jednak o výdělek. Kapesné a příspěvek rodině byly minimální, další specialitou bylo storno vězňova konta „pro podezření z přípravy útěku“. Správa uranových dolů nás okrádala často tím, že práce, které jsme vykonali, byly vyplaceny civilním horníkům, kteří s naším dílem sousedili. Naše protesty byly neúčinné. Z výdělku jsme správě tábora platili samozřejmě nejen stravu, ubytování a ošacení, ale i ostrahu! Takže jsem po 11 letech kriminálu, z toho 9 let v uranových dolech na Jáchymovsku, dostal při propouštění necelé 2 000,- Kčs!

Koncem roku 1959 jsem byl odvezen do Valdic (Kartouz), odkud jsem byl 9. 5. 1960 propuštěn na podmínečnou amnestii. Přijel jsem domů k rodině. Moje statečná žena na mne 11 let čekala. Když mne zatkli, měl můj syn 1 měsíc, teď se na mne pozorně díval 11letý chlapec. Znovu jsme si na sebe zvykali. Bylo to neskutečné, ale krásné a dojmavé. Byli jsme neskonale šťastni. Těšili jsme se na svobodu a věřili v ni. Dočkali jsme se, ale má žena bohužel 2 měsíce po 17. listopadu umírá. Od té doby se mobilizuji k životu, ale nedaří se mi to.

To, co jsem napsal, je určeno vám, kteří jste neprošli podobným způsobem života, abyste si uvědomili, v jaké době jsme žili a nedopustili jste, aby se něco podobného mohlo opakovat.

Plk. v.v. Svatopluk KRÁČMAR

Co představuje Vojenské sdružení rehabilitovaných – VSR?

Je to nezvyklý název. Dost špatně se pamatuje, a málokomu něco říká. Není divu! Tato organizace, ačkoliv vznikla v prosinci r. 1989, se do všeobecného povědomí lidské společnosti nedostala. Důvody jsou v podstatě tři.

Za prvé: Jedná se o specificky vyhraněnou organizaci, sdružující bývalé vojáky z povolání a občanské zaměstnance vojenské správy, kteří byli v éře komunistů perzekvováni. Počínaje únorem 1948 a konče listopadem 1989.

Ve Sdružení jsou lidé, kteří si odpykali mnohaleté tresty v komunistických žalářích. Vdovy po popravených nebo umučených. Vdovy, jejichž manželé – vojáci sice nezemřeli ve vězeních, ale žili v potupném ústraní se stigmaty nespolehlivého člověka.

V tomto Sdružení jsou důstojníci, praporčíci i občanští zaměstnanci, kteří se svým smýšlením vymkli z norem stranické linie komunistů. V dobách, kdy

vládnou diktatury, stačí velmi málo k tomu, aby se z kohokoliv stal nepřítel režimu.

Druhým důvodem malého povědomí o této organizaci je to, že Vojenské sdružení rehabilitovaných není politickou organizací ve smyslu stranického politikaření. Jsme politickou organizací v tom smyslu, že tato organizace vznikla za určitých politických podmínek, z politických důvodů.

Tato organizace vznikla proto, aby ovlivnila personální politiku armády po pádu komunismu a chce být zárukou demokratického vývoje Armády ČR.

Nemenším úkolem „Sdružení“ bylo dosáhnout politické rehabilitace postižených vojáků a občanských zaměstnanců. Vojenské sdružení se neprosazuje politickými hesly, ani politickými programy, ani zápasem o přízeň voličů.

Proto třetím důvodem toho, že o nás široká veřejnost málo ví, je skutečnost, že náš zájem i pozornost se upírají na armádní sféru. Takže se o nás ví v armádě, ví o nás ministr obrany a velení Armády ČR, méně však již občanská veřejnost.

Původní název, který si při svém vzniku organizace dala, zněl: Sdružení vojenská obroda -- SVO. To nebyl právě nejšťastnější nápad. I to málo lidí, kteří o nás slyšeli, si nás často pletli s komunistickou Obrodou. Přesto se název udržel až do 3. celostátní konference v listopadu r. 1992, kdy došlo k rozdělení organizace se Slováky. Pro českou část byl schválen konferencí název Vojenské sdružení rehabilitovaných (VSR), jehož autorem je bývalý pilot Přerovák plk. ing. Břetislav Cagašek.

Už jsem se zmínil o tom, že hlavní aspekty, které „Sdružení“ po svém ustavení sledovalo, bylo zabezpečení demokratizace armády a rehabilitace postižených. Je cti VSR, že rehabilitace postižených od r. 1948 proběhla rychle, objektivně a ke spokojenosti postižených. Kolik práce muselo být vykonáno, poznáte z několika následujících čísel.

Byl vydán zákon o mimosoudních rehabilitacích č. 87/91 Sb. Podle něj bylo v termínu do 6 měsíců podáno více než 12 tisíc žádostí o rehabilitaci. Z nich rehabilitační komise řešily 11 714 žádostí, z nichž bylo kladně vyřešeno 9152, zamítnuto 2562 žádostí. Řadu žádostí řešily soudy. Doposud nebylo vyřešeno přibližně 400 žádostí. Většinou se jedná o žádosti bývalých vojáků, kteří žijí v zahraničí a o působnosti zákona č. 87/91 Sb., se dozvěděli pozdě nebo vůbec ne. Proto nemohli žádosti v požadovaném termínu podat. Ústřední rada VSR v současnosti jedná s představiteli Ministerstva obrany o dodatečné rehabilitaci těchto vojáků.

Aby byla zabezpečena demokratizace Armády ČR Vojenské sdružení rehabilitovaných požadovalo:

- * očistit armádu od aktivních normalizátorů především ze všech klíčových funkcí a nahradit je demokraticky smýšlejícími lidmi;

- * reaktivovat vojáky postižené komunisty, kteří jsou morálně, zdravotně i odborně způsobilí. Tito lidé zabezpečí, že v Armádě ČR nebude vytvářeno ohnisko odporu vůči demokratickému státu;
- * armádu podřídit kontrole výkonných a zákonodárných orgánů státu;
- * armáda se musí důsledně rozejít s autokratickou a militaristickou tradicí cizích vzorů, zejména sovětského;
- * provést důkladnou analýzu armádního rezortu z doby normalizace a věnovat zvýšenou pozornost akcím, jimiž byly: VLNA, ZÁSAH, NORBERT a KRKONOŠE;
- * novou Armádu ČR budovat na našich národních tradicích, zejména tradicích 1., 2. i 3. odboje;
- * obnovit a rozvíjet naše tradiční přátelství s armádami demokratických zemí.

Hledisko demokratizace armády nebylo splněno důsledně, zejména v ob-
sazování klíčových funkcí novými lidmi. Neplní se důsledně lustrační zákon.
Atestace neproběhly náročně a poctivě, ale podle zásady „jánabráchismu“.

Převážná většina reaktivovaných důstojníků byla ustanovována do sub-
alterních funkcí a tedy bez patřičných pravomocí. Nebyla to zanedbatelná síla.
O reaktivaci požádalo 1758 rehabilitovaných vojáků. Z nich bylo přijato 1023
důstojníků a 112 praporčíků – tzn. celkem 1135 vojáků. A věřte, že měli snahu
hodně udělat!

Přesto musím prohlásit, že armáda sice pomaleji, ale přece „vjíždí na
koleje“ demokratického vývoje. Ostatně i spolupráce vojenských jednotek se
„Sdružením“ je toho dokladem. Řada zodpovědných důstojníků chápe tuto
spolupráci jako základ nových demokratických zásad.

Příkladem může být právě spolupráce VSR s velitelem posádky plk. ing.
R. Sedláčkem. Důkazem je obrovská pomoc a vstřícnost při budování „Síně
tradice odboje“. Samozřejmě nejedná se o jedinou formu spolupráce. Velitel
posádky podporuje práci VSR po mnoha ostatních stránkách. V tomto směru
platí stará vojenská zkušenost: jaký je velitel – takový jsou jeho podřízení.
Za několik let se ukáže, má-li toto rčení pravdu.

Je mi cizí jakékoliv velikášství. Nemám v úmyslu hovořit o zásluhách
VSR, přesto musím prohlásit, že i VSR bylo součástí odboje. V každém případě
všichni ti, kteří se diktatuře proletariátu vzepřeli hned po únoru 1948 a 50. letech,
do jeho řad patřili.

Přeji sobě i nám všem, aby v naší zemi už nemuselo docházet k žádným
odbojům.

Pplk. v.v. Karel LOUČKA

Leopoldov

do oken samot tvých
slepých a bezzubých
na drápech havraních
sám ďábel rozsypal
svůj skřehotavý smích -
a ty v nich spálený
hledáš jen malý
třeba jen maličký
kousek
modrého nebe --

tak tedy jdi
jdi
a hledej ten kousek
modrého nebe
jdi
se srdcem na dlani
a kdybys nedošel
neoslyš volání
ztracených hvězd
vyprahlých rtů
a třebas i marných
marných cest
jdi a rozbij ta okna
zhnisaná pavoučí mříží --

jdi
prosím tě jdi
a rozbij ty jdi
šachovnic krutých
jež tolikrát ti daly mat
jdi
prosím tě jdi
a hledej ten kousek modrého nebe
v prachu všech dnů určených
údělem prokletých cest
uvadlých růží
a probdělých snů

až najdeš
ten kousek modrého nebe
neztrat' --
pro Boha
neztrat' ho --

střepiny duše
bys
nezhojil --

Leopoldov 1959

Sonet na smutek

kolikrát se budu svých hvězd ptát
která z nich jako kat
oblékne rudý šat

přistane studeně
až někde na samém dně
těžce a bolestně
vyryje své básně

co bolí jako sen --
vzpomínko - zbylas jen
a hoříš plamenem --

je rudý od krve
a já dnes poprvé
svůj plachý sonet ukončím bez rýmu --

Leopoldov 1958

Plk. v.v. Viktor Trnavský

I jejich zásluhou

Když vznikla myšlenka vybudovat Síň tradic odboje v bývalé Vojenské akademii v Hranicích a byl vytvořen přípravný výbor, nikdo netušil, jak obrovské úsilí a kolik práce si bude vyžadovat. Nejen členy výboru, ale i dalších ochotných příslušníků útvaru, Vojenské správy budov a členů Klubu vojenských důchodců i Vojenského sdružení rehabilitovaných stála jejich společná činnost spoustu času, zvláště v době svého volna.

Díky vstřícnosti a porozumění řady techniků i řemeslníků Vojenské správy budov, písařek oddělení tvorby předpisů VSD a velitelského sboru VÚ 8684 byla připravena Síň tradic, která důstojným způsobem znázorňuje, jak nelehce vznikala naše svoboda a státnost, jaké oběti naše národy přinesly, jak ke vzniku ČSR, k její svobodě přispěla i řada občanů města Hranic a okolí.

Uznání a vděčnost zaslouží paní Eva Opatová, Janka Kubalíková a Eva Frydrychová. Za ochotu a přípravu je třeba poděkovat pánům Františku Brezníakovi, Josefu Štefkovi, Vladimíru Benešovi, Jaroslavu Demišovi, pplk. Milanu Dobrotkovi, Karlu Jančíkovi a dalším.

Zvláštní ocenění si zaslouží i mladí vojáci základní služby, kteří na Síni tradic vykonali nemalý kus práce.

Přípravný výbor děkuje také Oskarů Holinkovi, řediteli společnosti RONO servis za administrativní zabezpečení celé akce.

Nemalé zásluhy při materiálním zabezpečení náležejí i těm, kteří věnovali do Síně tradic fotografie, trojrozměrné exponáty, udělená vyznamenání a řadu jiného materiálu, který si v ní můžete prohlédnout.

Za materiální a finanční pomoc děkuje přípravný výbor Ústřední radě Vojenského sdružení rehabilitovaných Praha, Ústřední radě Konfederace politických vězňů Praha, Českému svazu bojovníků za svobodu Praha, Okresnímu úřadu Přerov a Městskému úřadu v Hranicích.

V katalogu zveřejňujeme také loga firem a podnikatelů, kteří materiálně nebo finančně umožnili vytisknutí tohoto katalogu.

Ústřední rada
Vojenského sdružení rehabilitovaných, Praha

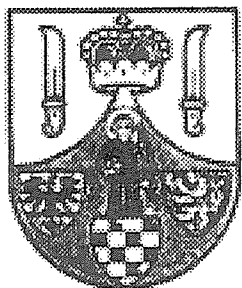
Český svaz bojovníků za svobodu, Praha

Ústřední rada
Konfederace politických vězňů, Praha

Okresní úřad Přerov

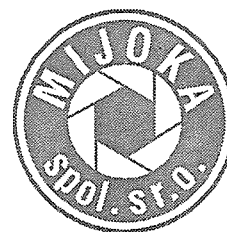
SMOZA
VELKOOBCHOD PAPIREM

město Hranice

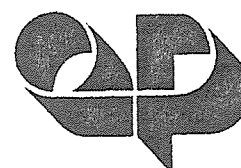

CEMENT a. s.
Bělotínská cesta, Hranice

MIJOKA, s. r. o.
Svatoplukova 2
753 01 Hranice

KRYTINA
HRANICE^{s.r.o.} ŠLAPANICE^{a.s.}
ZIEGELWERKE %, GLEINSTÄTTEN

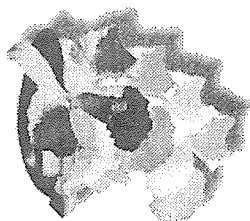

MORPA a. s.
789 62 Olšany

Crystalex
a.s. NOVÝ BOR
odštěpný závod
SKLÁRNA KAROLINKA

MARTIN ŠNÁBL - CBN TISKÁRNA

Jan Vilímek

Osecká 299
751 31 Lipník nad Bečvou
Tel.: 0641/973 011 - 012
Fax: 0641/973 420

**FOTO
MOTAN
PAVEL**

Pavel MOTAN

FOTO VŠEHO DRUHU A KOPÍROVACÍ PRÁCE

ATELIÉR
SBĚRNA A PRODEJ

OSECKÁ 305 - tel.: 973 178
nám. T. G. MASARYKA

751 31 LIPNÍK NAD BEČVOU

Bohuslav ČAGÁŠ
sklenářství a rámování

Marcela SEDLAČÍKOVÁ
příjem a výdej zakázek

SVATOPLUKOVA 47
HRANICE NA MORAVĚ
PSČ 753 01
Tel., Fax: 0642/*201 589

OTEVŘENO:
Po - Út - Čt 8⁰⁰ - 17⁰⁰
St 8⁰⁰ - 18⁰⁰
Pá 8⁰⁰ - 17⁰⁰
So 9⁰⁰ - 12⁰⁰

Autor expozice I. odboje

děkuje

za shromáždění, zachování
a odborné uspořádání
Kroniky Čs. legií
a souvisejících dokumentů

panu Stanislavu Schneiderovi

poslednímu kronikáři
Čs. obce legionářské v Hranicích

panu Augustinu Humplíkovi

kronikáři obce Olšovec

městu Hranice

za zapůjčení legionářské kroniky

paní PhDr. Haně Svobodové

ředitelce MMG Hranice
za zapůjčení trojrozměrných exponátů

paní Martě Pavelkové

za zapůjčení
historicky cenných a vzácných materiálů

Informace pro návštěvníky

Síň tradic odboje se nachází v prostorách vojenského útvaru 8684 Hranice. Je součástí areálu Zrcadlového sálu (bývalé Vojenské akademie).

Byla zřízena zásluhou pochopení velitele VÚ 8684 plk. ing. Radoslava SEDLÁČKA za obětavé pomoci ostatních příslušníků útvaru.

Síň tradic odboje byla vybudována a je určena pro veřejnost i příslušníky Armády ČR a je přístupna každou středu od 8 do 12 hodin.

Návštěvy je možné také předem dohodnout na jiný den s pplk. mgr. Miroslavem RAINDEM nebo pplk. Milanem DOBROTKOU.

Hromadné návštěvy škol a vojenských jednotek i ostatních skupin domluvte laskavě předem u uvedených funkcionářů.

Kontaktní telefon na čísle: 0642/20 12 16, klapka 350, 272, 190.

Obsah

Oběti nás zavazují	8
Hranice včera a dnes	9
Tradice vychovávají	10
Proč zřizujeme Síň tradic odboje v Hranicích	11
Historie České republiky a Čs. legií	14
Osudy a cíle Československé obce legionářské a Českého svazu bojovníků za svobodu	21
Domácí odboj proti fašismu Všechno bylo složitější	23
Partyzánská a zpravodajská činnost na Hranicku	31
Za svobodu vlasti na Západě	37
Z Buzuluku do Prahy	42
Oběti II. světové války a koncentračních táborů	46
III. odboj - proti komunistické totalitě	49
Dějiny odboje – problém nelítostného zápasu dobra a zla	56
Příběhy vojáků a osudy	59
Jeden z mnohých	59
Co představuje Vojenské sdružení rehabilitovaných – VSR?	61
Leopoldov	64
Sonet na smutek	64
I jejich zásluhou	65
Autor expozice I. odboje	69
Informace pro návštěvníky	70

Vojenské sdružení rehabilitovaných Hranice

HRANICKO V ODBOJÍCH 1914 – 1989

Šéfredaktor: Alois Mariánek

Členové redakční rady:

plk. v.v.	Milan Pšenka
pplk. v.v.	Karel Loučka
pplk. Mgr.	Miroslav Raindl
pplk. v.v.	Václav Bednář

Foto: Lubomír Velický

Zpracoval kolektiv Přípravného výboru Síně odbojových tradic
v roce 1996.

Neprošlo jazykovou úpravou.

Vytiskla tiskárna 2. střediska topografického zabezpečení Olomouc.
Přepis rukopisů: Věra Opatová
Sazba: Ing. Bořivoj Beránek

Náklad 1 500 výtisků.

NEPRODEJNÉ

